Культурно-політичний місячник для українців у Чеській Республіці
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 5/2019, рік XXVII
č. 5/2019, ročník XXVII
www.ukrajinci.cz

ПОРОГИ

ВОЛИНСЬКЕ «МОРЕ»

Відпустка на Світязі та загалом на Шацьких озерах може бути нічим не гіршою, ніж на адріатичному пляжі. Тільки тут вода прісна і настільки чиста, що її можна пити

А також у номері: празький Майдан триває, перекладацький конкурс, виставка робіт Сущенка, гастролі «Іґнісу» в Мельнику і Будапешті, про буллінґ українських школярів у чеських школах; про Спомини Наталії Наріжної; чим займаються одеські торгівці зброєю у Карлових Варах?; чому брненський електрик четвертий рік допомагає на сході України?; зі щоденника заробітчанина; що можна побачити у Лісабоні? Що дізнаються поляки у книзі Тані Малярчук про свого земляка В'ячеслава Липинського?

Виставка робіт політв'язня Сущенка

Перед будівлею Посольства України в Празі, на вулиці Шарля де Ґолля в мікрорайоні Бубенеч відкрилася вулична виставка фотографій українського політичного в'язня Росії Романа Сущенка «Мистецтво з-за ґрат». Кореспондент Українського Національного Інформаційного Агентства «Укрінформ» у Франції вже понад 1000 днів перебуває в російському ув'язненні за сфабрикованим звинуваченням. До Росії він завітав з приватною метою, був затриманий і згодом засуджений на 12 років нібито за шпигунство. Утім, його ув'язнення є нічим іншим, як помстою: протягом шести років проживання у Парижі Роман опублікував чимало статей на тему впливу російської пропаганди на Францію та Європу.
Малювання – це хобі журналіста.
В тюрмі він створив біля трьох десятків картин. Виставка складається зі збільшених фотокопій малюнків Романа, створених в ув'язненні за допомогою доступних матеріалів – кулькової ручки, бурякового соку, лушпиння цибулі, чаю, кетчупу, прального порошку. Кілька місяців тому йому дозволили передати фарби, пензлі, альбоми. Виставки робіт Сущенка відбулися у Києві, Брюсселі, Варшаві, Парижі, Нью Йорку. «Ці роботи свідчать про те, що кожна людина може знайти свій шлях до свободи, незважаючи на тиск, тортури чи приниження», – зазначає посольство. Виставка триватиме до 20 серпня 2019 року.

Вл. інф.

Роботи Романа Сущенка перед будівлею Посольства.

Український фестиваль в Острраві

Український фестиваль в Острраві. Фото Іва Гонькова.

У суботу 29 червня в Остраві, у саду телекомпанії «Ное», відбувся Український фестиваль, який організовує вчетверте щороку Центр гуманітарної допомоги та співпраці у розвитку Єпархіальної Харити остравсько-опавської. Багатьом глядачам представили українські пісні вокальний гурт «Корале» з Оломоуци, тячівські музики та народні танці – дитячий колектив «Самоцвіти» зі Львова. «Вони унікальні тим, що більшість їхніх пісень, ігор або сценок є оригінальною авторською творчістю цього колективу», – розповіла Вероніка Мехлова, одна із організаторок фестивалю. Відбулися також перегляд датського документального фільму «Віддалений гавкіт собак» та виставка фотографій «Сіра зона» про життя неподалік зони бойових дій від київського Карітасу. Фільм – про десятирічного Олега, на життя якого впливає війна, а справжні фотознімки були зроблені благодійниками, які допомагають у зоні конфлікту.
Відвідувачі водночас куштували борщ та інші страви української кухні. Пропонувалися дерев'яні іграшки, етнічна біжутерія та екопродукти, для діток проводилися майстер-класи. Все це – за добровільно визначену відвідувачами ціну, тобто від 1 кч. Виручка від вхідних внесків пішла на діяльність Центру, який допомагає нужденним в Україні.

Сільва Лейскова

Перекладачів на чеську запрошують до конкурсу

Третій конкурс перекладачів з української на чеську мову відбуватиметься восени у Празі. Проводить його Чеська асоціація україністів, Асоціація перекладачів, Інститут східноєвропейських наук ФФ КУ та Посольство України в ЧР. Оголошений конкурс був 25 квітня цього року, і до 30 вересня необхідно вислати переклади. Результати конкурсу оприлюднять у жовтні цього року, і невдовзі після цього буде урочиста церемонія нагородження перекладачів.
У двох категоріях «проза» та «поезія» слід перекласти оповідання Тані Малярчук «Жаби в морі», спогад Володимира Рафеєнка «Птахи останнього літа», вірші Василя Стуса та Юрія Іздрика. Тексти на переклад можна знайти на сайті ЧАУ – ukrajiniste.cz. Один учасник може взяти участь у конкурсах в обох категоріях, але це не обов'язково. Конкурс матиме три місця, причому на одному рівні можна нагородити більшу кількість робіт.
За перше місце нагорода становитиме 5000 Кч, за друге – 3000 Кч, третє – 1000 Кч. У журі братимуть участь відомі перекладачки та українстки Ріта Лайєнс Кіндлерова (Прага-Брно), Тереза Хланьова (Прага), Ольга Перебийніс (Прага-Київ), Радана Мерзова (Оломоуц) і Моніка Шевечкова (Брно). Надсилати роботи можна за адресою: soutez.ua@gmail.com.

Вл. інф.

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 5/2019, рік XXVII. Підписано до друку 4 липня 2019 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Ілона Засідкович, Іван Пасемко, Якуб Шимак, Петра Прохазкова, Микола Горбатюк, Надія Понятишин, Аіда Болівар, Олексій Севрук, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 5/2019, ročník XXVII. Uzávěrka: 4. července 2019. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Ilona Zasidkovyč, Ivan Pasemko, Jakub Šimák, Petra Procházková, Mykola Horbatuk, Nadija Poňatyšyn, Aida Bolivar, Alex Sevruk, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

«Празький Майдан» залишається на Старомаку

Учасники проукраїнського намету на Площі Старого Міста в Празі.

У червні «Празький Майдан» повернувся під пам'ятник Яну Гусу на Площі Старого Міста у Празі і кожну неділю, незважаючи на надмірну спеку, продовжував свою діяльність. «Позитивом екстремно високої температури було те, що путіновці залізли в тінь, – розповідають майданівці про акцію 30 червня. – Один з них на нас кричав через усю площу, що «кримнаш», але на більше не спромігся. Отож більшість відвідувачів були позитивно налаштовані».
Серед відвідувачів «Майдану на Старомаку», звісно переважають українці. Один з них розповідав, як працює російська пропаганда, як вона впливає на його словацьких друзів, які вважають, наприклад, що розпад «Чехословаччини організувала Америка». Не дивуються організатори групам російських туристів, переконаних, що всіх «майданівців, бандерівців та інших укропів треба скинути в одну яму і підпалити живцем». Інколи приходять чехи комуністичних поглядів, які, як і переважно росіяни, кажуть єресь про «громадянську війну», «іхтамнєт» і в усьому звинувачують американців і НАТО. І не хочуть вони слухати двох колишніх жительок Донбасу, які є серед організаторів Празького Майдану. Деякі росіяни «вмикають дурня» і нібито не розуміють, за що потрібно посилити санкції і що Росія зробила поганого. А під час другої червневої акції прийшов румун, який кричав про «повернення Буковини та Бессарабії великій Румунії», тож у конфлікт втрутилися молоді українці якраз із міста Чернівці. Вони пояснювали йому, що Північна Буковина до Румунії не хоче. Але бувають своєрідні гості. Наприклад, прийшов якось індус, який зовсім нічого не знав про Україну, тож йому пояснили коротко англійською мовою. Тож цей намет є не лише суспільно-політичним, але й своєрідним інформаційним стендом. Бувають росіяни, які не згодні з політикою російської держави, готуються емігрувати. «Деякі навіть кажуть, що більшість росіян з Путіним не погоджується. Одна російська пара була переконана, що Росія розпадеться, Путін одного дня зникне, і вони за це зовсім не хвилюються. Тим не менше, ми не погодилися із питанням Криму. Та, на відміну від інших росіян, вони слухали і дискутували, зрештою, ми побажали один одному щастя».
На початку червня на Старомаку відбувався фольклорний фестиваль «Прага – серце народів», і його українські учасники – «Джерело» з Праги та «Словічки» зі Львова – теж прийшли підтримати майданівців. Дві активістки, одна з яких проживає у Польщі й досліджує подібні акції, розпитували про її мету. Тож майданівці розповіли їй, що тут йдеться не тільки про Україну, а й про Чехію. «Війна для чеської частини майданівців – не локальна, а всеєвропейська проблема. І велика частина українських празьких майданівців походить саме із тих регіонів, які окуповані Росією, тому підтримка України торкається їх особисто», – зазначається на Prague Maidan BLOG.
Про «Празький Майдан» писала і парламентська газета «Голос України».
В інтерв'ю їй посол України в ЧР Євген Перебийніс розповів: «Чехія є чи не єдиною країною, де в центрі столиці майже п'ять років, від літа 2014-го, щонеділі активісти, в переважній більшості чехи, ставлять намет, на якому написано: «Росіє, руки геть від України!» Вони збирають кошти на допомогу українським госпіталям. Потім передають медобладнання до України, опікуються нашими пораненими. Але найголовніше – проводять інформаційну роботу, розповідають правду про те, що відбувається в Україні.
А через цю площу щонеділі проходять десятки тисяч людей, головним чином іноземців. Це дуже різні люди, які просто відчувають потребу щотижня нагадувати чехам та іноземним туристам, що війна в Україні триває. Якраз для того, щоб оця втома від війни не давалася взнаки».

Вл. інф.

Лекція про дисидентів

В День Конституції України 28 червня, у Скаутському інституті в Празі, науковець Радко Мокрик провів лекцію про внесок українських дисидентів у розвиток правової держави та початок державотворення незалежної України. Тема зацікавила багатьох молодих людей, деякі з яких про існування дисидентського руху в Україні дізналися вперше.
Історик, науковий співробітник Інституту східноєвропейських студій Карлового університету підготував стислий і упорядкований виклад історії дисидентського руху від початку діяльності шістдесятників через кілька хвиль трансформацій та зміщення в напрямок правового захисту аж до проголошення незалежності України.
Символічно: Левко Лук'яненко, юрист із московською освітою, який фактично заснував правозахисний рух в Україні на початку 1960-х, у 1991 році пише текст Акту проголошення незалежності України, ухваленого 24 серпня 1991 року. Дисиденти виконали своє першочергове завдання. 28 червня 1996 року депутати, й дисиденти у тому числі, ухвалили головний закон країни – її Конституцію.
«Коли в мене питаються про дисидентство – практично у всіх буває якесь таке апріорне переконання, що це були західні націоналісти, ледве не «бандерівці». Фактично не можливо провести якусь географічну тенденцію. Що це були люди з різними історіями і з різних середовищ – поєднані етичними принципами. І мовою. Про те, що українська мова – це вузловий фактор дисидентства – говорив кожен другий з них. Двоє чи не найбільших друзів з цього кола – Євген Сверстюк та Іван Дзюба – знаходяться на двох полюсах карти [України]. Мені поталанило спілкуватися з ними обома, вони справді дуже різні. Водночас, весь цей рух – це вміння знаходити спільні точки дотику, вести діалог і боротися за спільні цілі, незважаючи на різність усіх людей а іноді і їхніх переконань», – зазначив Радко Мокрик.

Вл. інф.

Лекція Радка Мокрика.

Діти героїв знову приїдуть у чеський літній табір

Фото з минулорічного табору.

Літній оздоровчий табір для українських дітей, чиї батьки загинули або були поранені у війні з Росією, вже втретє організує у Чехії Українська Європейська Перспектива. Проект «Чеські канікули для дітей з України» проводиться під патронатом посольства України в ЧР і за підтримки кількох організацій та фірм, зокрема Магістрату Праги, мера 4-того празького району Петра Штепанка, мера міста Колін Віта Ракушана, Галерії Праги, Празького Майдану, чеських скаутів, фірми «Реґабус» та інших, а головне – гурту окремих волонтерів та дрібних меценатів, які готові присвятити дітям свій час та енергію. На цьогорічний табір у Чехію приїде 15 дітей віком від 13 до 17 років, з різних областей України та у супроводі трьох дорослих волонтерів. Триватиме табір від 27 липня до 5 серпня у оздоровчому центрі неподалік Коліна.
Як розповіла організаторка заходу Галина Андрейців, діти відвідають Прагу, Колін, Кутну Гору, Подєбради та Чеський Рай, відпочиватимуть на воді, побачать зоопарк, технічний музей, музей срібла, центр ремесел тощо, матимуть цікаві майстер-класи і познайомляться зі своїми чеськими однолітками-скаутами. Для дітей участь буде безкоштовною, як і в минулі роки, всі витрати беруть на себе меценати з України та Чехії. Тому організатори ще очікують на будь-яку допомогу, велику або малу, щоб ще більше урізноманітнити дітям відпочинок. Перераховувати можна на рахунок у «Раффайзен Банку»: 6283201001/5500 (вказати «Дітям України»), УЄП готова виставити і підтвердження про дар з метою знижки на податкові відрахування. Якщо хтось хоче зустрітися із дітьми, можна зв'язатися із організаторами і долучитися до програми за телефоном 775781997.

уєп

Аеропорт Праги закликають вживати Kyiv

Українці Чехії розпочали кампанію в країні з перейменування англомовного напису Kiev, перейнятого з російської мови, на правильний Kyiv, який більш схожий до українського слова «Київ». Йдеться про формулювання на квиткових серверах, табло та на посадкових талонах в аеропортах. Багато аеропортів в Європі та інших континентах вже почали вживати правильну назву. Крім того, Kyiv є єдиним правильним варіантом написання столиці України згідно з UNCSGN (Конференції ООН з географічних назв), UNGEGN (Група експертів ООН з географічних назв) та BGN (Рада США з географічних назв).
Однак празький аеропорт імені Вацлава Гавела наразі зміну впровадити відмовляється. Посольство України в Чехії неодноразово зверталася до нього з цього приводу, однак керівництво літовища повідомило, що правильний напис з'явиться тоді, коли це зробить Міжнародна організація цивільної авіації. «Ми отримали кілька [негативних] відповідей від празького аеропорту. Це не має під собою ніяких підстав, так як використання аеропортами назв міст – це їхнє власне рішення. І це продемонстровано всіма іншими аеропортами навколо Чехії», – розповів посол Євген Перебийніс. Небайдужі українці також почали закликати виправити правопис. «Для українців, які прилітають сюди, в Прагу, десятками, дуже важливо бачити правильну назву, українську, а не радянський пережиток», – вважає активістка Галина Андрейців.
На початку жовтня 2018 року Міністерство закордонних справ України розпочало онлайн-кампанію #CorrectUA, в рамках якої звертається до іноземних ЗМІ та аеропортів з метою коригування правопису міста Києва – з Kiev на Kyiv (#KyivNotKiev).

atr

Чесько-українські консультації в Одесі

В Одесі 26 червня відбулось третє засідання Робочої групи зі співробітництва у промисловій сфері українсько-чеської Змішаної комісії з питань економічного, промислового та науково-технічного співробітництва. Чеську делегацію очолила експерт Департаменту секторальної експертизи та промислової політики Міністерства промисловості та торгівлі Анна Нікодімова. В складі делегації були й чеські підприємці. Українську сторону головував Олександр Задорожний, начальник відділу розвитку машинобудівної галузі, авіабудування та суднобудування Департаменту промислової політики Мінекономрозвитку. Офіційні делегації та представники ділових кіл країн обговорили перспективні напрями та проекти двосторонньої співпраці у різних галузях промисловості: загальне машинобудування, авіабудування, залізничне машинобудування, автомобілебудування, фармацевтична промисловість, виробництво будівельних матеріалів тощо.
Сторони домовились надавати активне сприяння українським та чеським суб'єктам підприємницької діяльності у виробничій кооперації та у прямих господарських зв'язках. Українська сторона зацікавлена у збільшенні прямих інвестицій з Чехії у промисловий сектор, заснуванні спільних підприємств в Україні у високотехнологічних сферах, запозиченні передового досвіду та практик ЧР у контексті європейської інтеграції. Наголошувалось на значному потенціалі розвитку співпраці між країнами у промисловій сфері на регіональному рівні, що засвідчив й великий інтерес до засідання Робочої групи з боку місцевого бізнесу Одеси та Одеської області. Окремо обговорили співробітництво з компанією «KVAZAR PLUS» в сфері модернізації та спільного виробництва трамвайних вагонів та перспективи налагодження співпраці між підприємствами Чехії та України, що представляють авіаційну галузь. За підсумками засідання був підписаний Протокол про пріоритети промислової співпраці та перспективні двосторонні проекти.

Під час підписання чесько-українського Протоколу в Одесі. Фото МЗС України.

Прес-служба Посольства України в ЧР

Візит сенаторів на Закарпаття

Делегація чеського Сенату на чолі із заступником голови Сенату Яном Горніком (STAN) 24-27 червня відвідала Закарпатську область. Членами делегації були також голова комітету Збинєк Лінгарт (BEZPP), заступник голови комітету Петр Голечек (BEZPP) і член комітету Мілош Вистрчіл (ODS). Делегація провела переговори з керівництвом Закарпатської області та з представниками міст Ужгород та Мукачево. Перемовини були зосереджені на оцінці співпраці чеських регіонів із Закарпаттям, на можливостях її подальшого розвитку, а також на питаннях комунальної політики.
Співпраця чеських регіонів (краю Височина, Пардубицького та Устецького країв) із Закарпаттям приносить конкретні результати. Перемовини з представниками Ужгорода та Мукачева торкнулися питань партнерської співпраці (Ужгород-Їглава, Ужгород-Чеська Ліпа, Мукачево-Пелгржімов). Сенатори відвідали Ужгородський національний університет, Державний архів Закарпатської області та завод «Єврокар» у Соломонові. В університеті обговорювалися викладання чеської мови та функціонування чеського лекторату. Візит до Державного архіву Закарпатської області, в якому також взяв участь представник Інституту вивчення тоталітарних режимів Адам Граділек, був присвячений підготовці угоди між Інститутом вивчення тоталітарних режимів та Закарпатським державним архівом, спрямованій на співпрацю в оцифруванні документів з фондів архіву, що стосуються долі чехословацьких громадян – колишніх в'язнів ГУЛАГу або їхніх родичів. З керівництвом заводу «Єврокар» у Соломонові обговорили проблему можливого припинення виробництва автомобілів «Шкода». Делегація відвідала загальноосвітні школи №3 в Ужгороді та №6 у Мукачеві, де здійснюється викладання чеської мови і куди спрямовувалася допомога краю Височина (через благодійний фонд «ВіЗа») та Пардубицького краю. Члени делегації також зустрілися з представниками чеських земляцьких товариств, які діють в Закарпатській області.

Чеські сенатори та представники Закарпаття біля пам'ятника Т. Г. Масарикові в Ужгороді. Фото посольства ЧР в Україні.

Посольство ЧР в Україні

Марія Гаврилюк: ми не лише прибираємо й будуємо

Вчителька розповідає про становище українських школярів у чеських школах

РОЗМОВЛЯЛА: Ілона ЗАСІДКОВИЧ

Марія Гаврилюк (вліво) із колегинею Антоніною Довгополюк на одному із тренінгів.

Проект, який підтримало Посольство України в Чеській Республіці, заснувала Марія Гаврилюк, директорка культурно-освітнього центру «Крок». Марія має багаторічний досвід викладачки і роботи з дітьми, тому вона використовує свої знання, щоб наблизити Україну до чеських школярів. Саме через знання культури та звичаїв інших національностей вони можуть знайти спосіб спільного діалогу. В інтерв'ю Марія розповідає про соціальне становище українських дітей у Чехії, де іноді відбуваються непорозуміння та буллінґ одних дітей щодо інших.

Як було проект створено?

Все почалося в 2017 році, коли ми заснували центр культурної освіти «Крок». Ми хотіли, щоб це було не тільки для українських дітей. Головною метою в центрі є навчити дітей читати, писати українською мовою, прищепити любов до національних цінностей. Більшість дітей народжується тут і майже не говорить українською, або не можуть спілкуватися рідною мовою чи мовою свого тата або мами. В чеських школах багато українських дітей, тому ми розробили проект «Україна для чеських шкіл». Наше головне завдання – відвідати чеські школи, класи, навіть якщо українських дітей там немає, та показати дітям, що таке Україна.

Чи знають чеські діти, що таке Україна? Як вони реагують, коли приходять до них у клас і говорять про Україну та про українців?

Реакції бувають різні. В останній школі, де ми побували, я запитала: чи знаєте ви, хто такі українці? Чи зустрічалися ви з українцями? На моє запитання була перша відповідь: так, у нас є прибиральниця з України. Але коли я спитала дітей, чи знають вони її ім'я, вони відповіли: так, але прізвища вони вже не могли назвати. І коли я спитала: «чому?», то відповідь була така: нас це не цікавить. Після нашої презентації, яка мала в собі елементи критичного мислення, ми підвели підсумок, аналіз, та діти порозуміли, що вони повинні критично мислити. Саме те, чого ми хочемо досягти: щоб люди та діти порозуміли, що інформація має велику силу.

Як виглядає класичний урок, коли ви приходите до школи – про що саме ви говорите з дітьми?

Коли я приходжу на заняття, я представляюсь і моє перше запитання: чи знаєте ви, що Україна знаходиться в центрі Європи? Це провокаційні питання, та в основному вони дивляться на мене великими очима і відповідають: ні, Україна не знаходиться в центрі Європи. Я запитую їх: «чому»? Вони пояснюють, що Чехія знаходиться в центрі Європи, і саме так починається наша дискусія. На це моя відповідь така: ви теж маєте правду, але і я права. І так вони починають думати, що можуть бути дві істини. Ми просто повинні знати, в якому напрямку використовується істина. Тоді ми поступово переходимо з цієї теми в українські традиції, обговорюємо свята – наприклад, Різдво чи Великдень... Таким чином діти починають розповідати про свої традиції, їжу на святковому столі, та звичаї, які їм розповідала бабуся.

Як почувають себе українські діти в чеських школах? Чи зустрічаються вони з приниженням, цькуванням, знущанням, яке називають загальним словом буллінґ, оскільки вони українці? У вас є особистий досвід з цим?

Тут в освіті я працюю з 2006 року. Багато дітей пройшли через нашу школу. Було багато розповідей про те, що відбувається в чеських школах, але одна історія дуже вразила. Це відбулося в 2011 році. Одна дівчина приїхала з України після десятого класу, вступила до першого курсу середньої школи. Познайомилася з учнями в класі, і тут все почалось. Діти сміялись над нею, і казали: «Ти нерозумна, ти не розумієш, ти не знаєш чеської, чому ти сюди приїхала? Ти нам не рівня». Згодом у волоссі з'явилася якась жувальна гумка, яка закінчилася сміттям на голові. На мою думку, ці школярі вже дорослі та мають мати повагу до особистості, вони повинні розуміти, що роблять. Зрештою, дівчина залишила школу, бо діти підпалили їй волосся під час відвідування театру. Коли я про все дізналася, запитала в неї: чому твої батьки не відреагували? Вона відповіла: що це система, а йти проти системи неможливо.

Що б могло допомогти тій дитині в цій ситуації? Та як можна це все змінити?

Я думаю, дівчина повинна була повідомити класному керівнику. Якщо класний керівник не реагує, то потрібно звернутися до завуча або директора школи. Спочатку в усній формі, а якщо це не допомагає – то в письмовій. А письмова форма може призвести і до втручання поліції. Завдання шкільного психолога працювати в таких класах. Звісно, вони повинні знати про такі ситуації, але навіть якщо вони і знають про це, але їм ніхто це не повідомив, вони можуть зробити вигляд, що нічого не бачили і нічого не знають, ніби «моя хата з краю». Я знаю багато інших випадків, коли батьки почали звертатися та вирішувати такі проблеми, і вони швидко вирішувались.

Чи подібне знущання пов'язане з тим, що вони є українцями? Наскільки я знаю, і над чеськими дітьми є знущання...

Звичайно, існують й інші фактори. Кожна дитина є особистістю і кожна відрізняється. Початкова фаза буллінґу може бути пов'язана з національністю, але коли це переростає в систематичний процес, це може бути пов'язано з особистістю дитини.

Гурт «Іґніс» виступав у Мельнику, Будапешті і не тільки...

Українська громада Мельника згуртовується

За сорок хвилин їзди на північ від Праги розташоване історичне місто Мнєлнік, або, якщо казати на український лад, то просто Мельник. Знайти його легко, бо саме тут зустрічаються дві чеські річки – Лабе та Влтава (Лабе тече далі до Німеччини, де її вже називають Ельбою). Саме тут, у Мельнику, 23 червня зустрілися парафіяни греко-католицької церкви. Близько 150 гостей та виступаючих з кількох міст північної Чехії запросив сюди отець Ярослав Гуляк. Всіх поблагословив єпископ Ладислав Гучко. Святковий вечір відбувся у просторах ресторану «На Замку», звідки видно прекрасний краєвид чеського Середгір'я. Зустріч достойно провели батьки із дітьми, які співали народні пісні, танцювали, спілкувалися, знайомилися. Після молитви усі святково пообідали. Програму збагатило піснями дуо «Іґніс» з Праги. Подібні акції дедалі частішають і дають відчуття, що українство – активне, має бажання гуртуватися і діяти не лише у Празі та великих містах. Гурт «Іґніс» у цьому плані активно допомагає і їздить з виступами по всій Чехії.

Утім, не лише у Чехії виступають празькі українські музиканти. На запрошення української громади Угорщини гурт заграв під час Зелених Свят у будапештському районі Ференцварош 15 червня. Четверо музикантів та співачка Світлана Рейхелова (Загарук) подарували гостям старші та нові пісні, заграли до танцю. Приємна зустріч відбулася у культурному центрі міста. Члени гурту також дали інтерв'ю місцевому телебаченню на тему українсько-угорських стосунків, трудову і звичайну міграцію, культурне життя тощо. Концерт відбувся завдяки лідеру української громади Угорщини Ярославі Хортяні, фірмі «Світ Ставітелстві», Будинку нацменшин у Празі та УІЧР. «Іґніс» востаннє виступав в Угорщині 10 років тому, є, тобто, про що згадувати... Ми маємо спільні інтереси щодо підтримки України за кордоном, хочемо утримати діалог українських організацій за її межами», – відзначила пані Хортяні.

«Іґнісу» швидко довелося повертатися з турне додому, бо його чекав ще ряд виступів, наприклад, під час Ночі Музеїв у Будинку Нацменшин у Празі, на Фестивалі Амбасад у 6-тому районі Праги та на інших сценах. Канікули гурту є і будуть ще насиченими музикою.

дар

Виступ «Іґнісу» в Будапешті, вітає Ярослава Хортяні.

Дитячими очима Наталки Наріжної

Українська діаспора Чехословаччини між світовими війнами

ТЕКСТ: Іван ПАСЕМКО

Наталія Наріжна з батьками.

Цю книжечку — спогади «Дитячими очима (Спомин)» авторства Наталі Наріжної підготував до друку академік НАН України Микола Мушинка дев'ять років тому. У Празі її видали за фінансової підтримки Магістрату Праги за загальноміськими програмами на підтримку національних меншин. Цей Спомин Наталя Наріжна створила у Канберрі упродовж 2004-2007 років.

Наталя Наріжна — донька Симона Наріжного, який був директором Музею Визвольної Боротьби України в Празі після важкого захворювання мистецтвознавця Дмитра Антоновича.

Авторка серед чеського різноманіття

Вона народилася 22 липня 1922 року у Кобеляках на Полтавщині, де жили її батьки після одруження. Її хрещені батьки — мамина старша сестра Тетяна та приятель родини Максим Лебідь, якого життя повело стежками кудись за Байкал, де він і зник. Її рідних випустили за кордон до країни, де можна було якось так жити різним верствам населення.

Для родини Наталочки таким закордонням стала Чехословацька Республіка. Там уже мешкав старший батьків брат Олександр, який потрапив сюди з армією УНР. Інші родичі залишалися на хуторі Сокілці над Ворсклою. На той час ЧСР — країна чудес із демократичним устроєм. Перша місцевість, де довелося жити родині, був «Уєзд над Леси», трохи далі було містечко Лазнє Клановіце, куди незабаром переїхала родина Наріжних. Мешкали вони у будинку місцевого бондаря.

Спомин-спогад уже дорослої Наталії про цей чехословацький світ у перші роки незалежності, здобутої 28 жовтня 1918 року, дають читачеві багато чудових вражень про глибоко демократичну країну ЧСР, що була мало не зразком демократії у Центрально-Східній Європі. Народи країни уже наприкінці XIX ст. готувалися до спільного життя. Наприклад, панславіст Мирослав Тирш 1892 року в Празі заснував знане спортивне товариство «Сокол» з метою не лише поширення фізкультури, а й пробудження національної свідомості чеського народу. 1907 року первинні організації того товариства об'єдналися у Всеслов'янський Сокольський Союз. Цей рух у Чехії асоціюється з діяльністю нашого Кирила Трильовського (1864-1941), організатора і засновника «руханкового», тобто фізкультурного пожежного товариства «Січ», а згодом Головного Січового Комітету генерального об'єднання «Січей», що сприяли пробудженню національної свідомості селян на Покутті колишньої Станіславщини та національної свідомості всієї Галичини.

Бачила агресію російських імперців

Наталя Наріжна малює розмаїті епізоди свого життя в Чехословаччині або на Закарпатті, куди представники української еміграції з радістю відправляли своїх дітей на літні канікули. Кмітлива дівчина багато бачить у цьому національному велелюдді, коли маса політичних втікачів із російської імперії опинялась у середовищі цієї європейської демократії. «Оточення, в якому я тоді виростала, складалося з трьох протилежних фронтів, які між собою, хоч і безкровно, але завзято змагалися. Сили тих фронтів були нерівномірні. До першого, українського, належали мама, батько, Клименки, рідко коли присутній Олександер, тоді ще студент медицини Коля Нездійминога і пару інших. На чолі другого фронту стояла моя Баба, яка говорила російською мовою, як решта маминої родини. Сюди належали також різноманітні Бабині петербурзькі знайомі, всякі Мілославські, Архангельські, Плетньови. Цих людей я любила не менше від приналежників до українського фронту, навіть коли вони й виявляли часом неабияку агресію по відношенню до українців».

Наталя ще в юному віці добре розрізняла українців від своїх одвічних антиподів росіян. Про це вона пише дохідливо і переконливо: «Я знала, що ми українці, вухом чула різницю в мовах і, не дивлячись на зовсім ще дитячий вік, звертала увагу на зовнішні розбіжності: петербуржці мали у своїх квартирях портрети вусатих царів, обвішаних медалями, карту «єдіной недєлімой» і перстені з різними знаками... Ми ж не мали в хаті ані тризуба, ані синьо-жовтого прапора. На стіні був тільки портрет Шевченка роботи моєї матері... мама при якійсь нагоді говорила, що коли ми виїздили з дому, то до самої Полтави зустрічали нас люди і просили передати привіт «Симонові». На жаль, ні батько, ні мама не змогли виконати просьб наших народних мас, бо того Симона 25 травня 1926 року, в Парижі на вулиці Расін вбив якийсь жид, що називався Шварцбарт. Демократичний і справедливий французький суд признав Шварцбарта винним і за його злочин виміряв йому грошеву кару в сумі одного франка...»

У нашому XXI ст., мислиться, кожного читача зацікавлять національні питання, порушені авторкою на сторінках своїх «Споминів». Зокрема про здійснення національної політики диктаторами Росії. «Від посивілої давнини по сьогодні кожний народ, силою підбитий Росією, видавав із себе «фашистів», якими заселяли камчатки, колими, мордовії і подібні «мєста отдальонниє». На диво, жодний член російського народу ще не був ув'язнений за російський фашизм. А західний світ чомусь не хоче розуміти не так системи завоювання містичною Росією чужих територій, як рафінованого способу їхнього «обрусенія».

На жаль, упродовж кількох століть російські завойовники так нічого й не навчилися. Їхня політика на захоплених землях завжди була причиною чергової революції, бо їм хотілося, щоб ті поневолені ними народи одразу перетворювалися на росіян.

Про чехів

Далі Наталя повістує про третій фронт: «Третя група була чеська. Коли я ще була немовлям, в мене була чеська нянька, що називалася Мілада. Яка була моя перша розговірна мова, я не знаю. Але читати я навчилась найраніше таки почеському. Питання освіти представників інших народностей у ЧСР завжди було актуальним. Бо ж «...чехи мали велику пошану до науки і крім чеських шкіл, мали ще англійські, французькі, німецькі, українські і російські школи. Всі вони підлягали Міністерству Освіти і отримували урядові субсидії. Всі українські студенти одночасно вчилися на УВУ, якого академічні довоєнні дипломи офіційно були визнані навіть в Австралії». А спробуйте нині в незалежній Україні чи в тій же Росії прокласти у майбуття свою житейську стежину з дипломом УВУ?

Якось Наталя запитала свого батька: «Хто такий М. Асканич?» «Це – літературний псевдонім Марка Антоновича», — відповів батько. «Хто такий Марко Антонович?» – це син професора Антоновича і, мабуть, мій єдиний вірний студент. Детальніше авторка розповідає про майбутнього президента Української Вільної Академії Наук у США упродовж двох каденцій: «Марко також писав дуже добрі вірші, які друкувалися в українських літературних журналах, що виходили в Галичині і були націоналістичного напрямку — я їх всіх називала «журнали ім. Донцова»...

Коли мені було 14 років, я в одному з тих журналів прочитала вірш ... «Донна Анна». Досить того, що вірш зробив на мене дуже сильне враження, так що я вивчила його напам'ять. Автором був невідомий мені М. Асканич».

Піаністка Оксана Драй-Хмара

Зі своїх сучасників, можливо, найбільшу увагу авторка рецензованої книжки присвятила Оксані Драй-Хмарі, про яку досить докладно розповів свого часу академік Микола Жулинський у книжці «Із забуття — в безсмертя».

«З приходом німецької армії до Києва, — згадує Наталія Наріжна, — був влаштований привітальний концерт, припускаю, що тодішньою міською управою. На цьому концерті виступала молодесенька піаністка, Оксана Драй-Хмара, донька українського вченого і поета, члена групи неокласиків, автора вірша «Лебеді», який у пекельних муках віддав Богові душу десь на Колимі. Її гра зробила таке велике враження на тодішнього райхсміністра окупованих німцями Східних Територій Альфреда Розенберґа, що він забезпечив Оксану документами, потрібними для виїзду з Києва до Праги, на студії в празькій консерваторії. І так, мені здається, що ще восени Оксана появилася в Празі. На квартиру її взяла до себе пані Марія Матюшенко. Я саме тоді йшла випозичати для мами малий рояль у фірмі Петрофф, внизу Вацлавської площі. Оксана пішла зі мною. Мушу признати, що вигляд її був страшно неєвропейський, так що продавець не звертав на неї уваги і здивувався, коли я сказала йому, що інструмент вибиратиме моя приятелька. Оксана обходила цілий поверх вздовж і впоперек і зрештою сіла за рояль. Після короткої вправи вона почала грати Ріґолетто у транскрипції Франца Ліста. Протягом пари хвилин позбігалися, здавалось, всі працівники великої фірми. Я підійшла до прочиненого вікна. Навкруги будинку зібралася така товпа народу, що нею можна було заповнити концертову залю. Оксана скінчила грати. Згори і знизу загриміли бурхливі оплески.

Головний менажер зробив зі мною умову, що я платитиму за випозичення роялю півціни, обіцяючи, що ще сьогодні він стоятиме у нашій хаті».

Незабаром Оксана Драй-Хмара вдруге побувала в Консерваторії в супроводі Наталі Наріжної. Коли в адміністрації Консерваторії їй запропонували германізувати своє прізвище, позбувшись «незрозумілого для німців Хмара, а залишитися тільки Оксаною Драй. Це тоді звучатиме по-німецькому. Тоді вона матиме змогу брати лекції теоретично призначеного їй найліпшого професора і матиме для вправ приділену окрему клясу.

Виявилося також, що Оксана відмовилась і, вийшовши з кімнати, позривала всі оголошення, що висіли на дошках у коридорі, порвала їх на малі шматочки і повикидала у ящик для сміття.

Про Юрія Клена

Надзвичайно цікаві спогади полишила п. Наталя і про Юрія Клена, де засвідчила, що «родина поета Юрія Клена, душею українця, а походженням німця. Клен також належав до п'ятірного грона неокласиків. Правдиве ім'я і прізвище його було Освальд Бурґгардт, походив він з Поділля, де його предки були мабуть німецькими колоністами. Освіту Юрій Клен здобув у Київському Університеті. Як німецькому підданому, йому

Обкладинка книги, яка вийшла у 2010 році у Празі.

вдалося виїхати з України у тридцятих роках, одначе будучи в себе дома на еміграції, він викладав у німецьких університетах слов'янські літератури, писав далі свої чудові поетичні твори, тісно співпрацюючи з «виданнями ім. Донцова». Після війни Юрій Клен якийсь час перебував в Австрії, де редагував літературний журнал «Літаври». У своїй епопеї «Попіл імперії», писаній після війни, є частина, присвячена смерті Олега Ольжича. Крім власної, оригінальної творчости Юрій Клен збагатив українську літературу чудовими перекладами з французької, англійської, італійської та німецької мови. Його хата «На тополце» стала пристановищем українських студентів, які не лише цікавилися, а «жили» літературою. Одним з більше відомих на еміграції поетів був молодий Яр Славутич, який після війни виїхав до Канади».

Опрацьовуючи цей розділ «Споминів» п. Наталії, не можу не зреагувати на такий факт, що тоді, на межі XIX-XX століть, потенціал української нації був набагато потужніший, аніж нині, у роки, так і хочеться сказати, паперової незалежності. Бо тоді, у горнилі української нації, могли німці, євреї, навіть грузини, поляки та росіяни виростати українськими поетами.

У своїх роздумах я не сказав жодного слова про родини Драгоманових, Косачів, Кричевських, Оглоблиних, Дорошенків, Сірополків та багатьох інших, де відкривав для себе деякі суперечливі деталі. Але загалом такий фактаж документів, деталей чи подробиць із життя важливих особистостей в історії української літератури, історії, культури та політології, думаю, духовно та ідейно збагатить багатьох українців в Україні, яким доводилося чути про тих українських «скитальців» лише краєчком вуха. Було б дуже доречно, коли б якесь із українських видавництв усе-таки видало «Спомини» Наталі Наріжної масовим накладом.

«Мої спомини в першу чергу писані і залишаться для моїх внуків і правнуків, і мені залежить на тому, щоб принаймні вони – чужо асимільовані, чи ні – знали, що трагедія України – це не 70 років сов'єтчини, а сотні років поневолення «сусідами», звідки та сов'єтчина до нас прийшла».

Автор є лауреатом премії Фонду Волинян-ків-Швабінських при Фундації УВУ в Нью-Йорку

Вада на експорт

Як одеські «авторитети» Урбанські запустили коріння в Чехії

ТЕКСТ: Якуб ШИМАК, Єва КУБАНІОВА

Вілла Урбанських у Киселці. Фото авторів.

Чим займаються на Карловарщині депутат Верховної Ради України Олександр Урбанський і голова Одеської облради Анатолій Урбанський? З чеського погляду – інвестують, з українського – виводять гроші на європейський курорт. Впливова і заможна родина торговця зі зброєю Ігоря Урбанського, який за часів Радянського Союзу був капітаном вантажного судна, влаштувалася в невеликому чеському селі. Мабуть, тому перед місцевими він називає себе просто – «моряк». Це краще звучить, ніж «продавець зброї до країн, у яких палають громадянські війни, таких як Ангола чи Сирія».

Саме на таких конфліктах, які забрали сотні тисяч людських життів, він заробив чималі кошти. З погляду чеських законів, утім, не є безпроблемною і його діяльність в Карловарському краї, куди Урбанський з родиною їздить відпочивати. Може, тому свої розкішні апартаменти в мальовничому куточку Західної Чехії родина вважає за краще тримати в секреті.

Тиха гавань

За десять кілометрів від Карлових Варів, в лісах уздовж долини річки Огрже, розляглося село Киселка. Поруч – регіональний ландшафтний парк «Славковський ліс». Колись це був відомий курорт із мінеральними джерелами, улюблене місце відпочинку російських, німецьких імператорів чи видатних письменників, таких як Ґете. Завдяки унікальній природі та воді з цілющими властивостями ця місцевість має серед чехів особливий статус. Будь-яке будівництво тут заборонено без спеціального дозволу.

І саме в цьому тихому селі придбали собі нерухомість Урбанські. Місцеві жителі розповідають, що одесити тут бувають часто. Сюди навідується і голова сімейства, бізнесмен Ігор Урбанський, якого західні медіа називають міжнародним торговцем зброєю, і його сини: нардеп Олександр та голова Одеської обласної ради Анатолій.

Будинок родини Урбанських розташований в долині, між лісом і річкою. Особняк під першою назвою «Гунґаріа» був побудований наприкінці 19-го століття. Використовувався як заміський будинок для відпочинку топ-менеджерів компанії-виробника мінеральної води «Маттоні». При комуністах в 50-х роках будинок націоналізували. Тут була стоматологія, поліклініка й дитячий садок, але місцева влада не мала коштів на утримання будинку, і з часом він став настільки занедбаним, що мало не завалився.

Сім'я Урбанських повністю реконструювала віллу і стала використовувати її як заміський будинок.

Зовні характер реконструкції вілли виглядає мінімалістичним і не має жодних ознак зайвої екстравагантності чи слідів пишності без смаку. На поштовій скриньці – позначка з назвою Odess&UR, хоча сама компанія перестала існувати в січні 2018 року.

На дзвінки ніхто не відповідає. Вікна закриті шторами, нікого немає вдома. Випадковий перехожий, до якого ми звернулися, однозначно відповів, що будинок належить «українському босові з Одеси». Сусід-пенсіонер розповів, що останнього разу бачив тут Урбанського на Різдво. «Власник – з Одеси, він моряк, у нього п'ять човнів. Він не говорить по-чеськи, час від часу ми куримо разом і трохи балакаємо. Він хороший сусід», – розповів літній чоловік, але не уточняє, якою мовою вони розмовляли.

Сьогодні в Киселці проживає лише біля восьми сотень осіб, а курорт порожній та спустошений. Поруч стоять ще три інші вілли – у набагато гіршому стані. Місцеві жителі, які побували на віллі Урбанських, відзначили, що сім'я вклала в ремонт житла чималі кошти. Їм особливо запам'яталися дитяча кімната з ліжком у формі піратського човна і робочий кабінет з дерев'яною обробкою і дорогими стільцями, які, за їхніми словами, виглядали дуже модно.

Староста села Алеш Лабік підтвердив, що в Киселці голова сімейства Ігор Урбанський завжди називав себе моряком. «Його вілла була тут однією з перших, яку придбали іноземці», – додає він.

Довідка

Сім'я Урбанських добре відома не тільки в Одесі. Ігор Урбанський народився в Грузії в сім'ї офіцера КДБ і закінчив російський московський державний інститут міжнародних відносин (т. зв. «мґімо»), який прийнято вважати «вузом для еліти», в тому числі і для майбутніх розвідників. Свою трудову діяльність він почав з роботи в торговельному флоті СРСР. Згодом він пішов у бізнес і став займатися морськими перевезеннями вантажів, у тому числі і міжнародними.

Ігор Урбанський був народним депутатом України 5-го скликання, а в 2006 році – першим заступником міністра транспорту і зв'язку України. У 1996 році Ігор Урбанський заснував компанію Kaalbye Shipping. Імперія з її численними дочірніми і офшорними компаніями стала основою бізнесу і багатства всієї родини.

Американський аналітичний центр C4ADS в 2013 році склав звіт «Одеська мережа», в якому стверджується, що, незважаючи на міжнародне ембарго, компанія Kaalbye Shipping і її дочірні підприємства здійснювали десятки поставок зброї до Сирії у 2012-2013 роках, коли там палала кривава громадянська війна.

У компанії Kaalbye звіт C4ADS вважали «необґрунтованими претензіями» і подали на аналітиків до суду. Тривалий процес завершився програшем компанії в американському суді. Там зробили висновок, що доповідь не є наклепницькою.

Окрім Сирії, Kaalbye була помічена в постачанні зброї і в інші «гарячі точки», які перебували під міжнародним ембарго. У 2008 році судно «Фаїна», яке перевозило танки, снаряди і ракетні установки, захопили сомалійські пірати. Вантаж прямував до Судану, де в той час йшла громадянська війна і діяло ембарго на постачання зброї, а власником і оператором судна була компанія Kaalbye. Однак сам Ігор Урбанський інформацію про приналежність «Фаїни» до компанії Kaalbye спростував.

Професію батька успадкували і сини Ігоря Урбанського, старший Анатолій і молодший Олександр, які починали свою кар'єру з роботи в морських транспортних компаніях і на судноремонтних заводах. Однак пізніше обоє братів вирішили перейти з бізнесу в політику.

У 2014 році Олександр Урбанський став народним депутатом України 8-го скликання, очолив підкомітет з питань морського і річкового транспорту у Верховній Раді. Старший син Ігоря Урбанського Анатолій в 2015 році був обраний депутатом обласної ради в рідній Одесі, а пізніше став її головою. Цю посаду він займає дотепер.

Сім'я Урбанського дуже багата і має великий вплив в Одесі. У деклараціях про доходи у братів – десятки мільйонів, велика кількість нерухомості, дорогих ювелірних прикрас і елітних автомобілів.

Офіційно з моменту переходу в політику брати більше не мають стосунку до бізнесу в Україні – дохід від підприємницької діяльності та заробітну плату в компаніях декларують тільки їхні дружини. Однак це стосується лише їхнього українського бізнесу і не зачіпає бізнес за кордоном.

Податковий рай у Чехії

Сім'я Урбанських придбала віллу в 2000 році через зареєстровану в Чехії компанію Odess&UR. Її власниками була вся сім'я Урбанських – в засновниках значилися народний депутат Олександр, його дружина Наталя, глава Одеської обласної ради Анатолій з дружиною Оленою, а також мати братів-політиків Галина Урбанська.

До вілли належить чимала ділянка землі з лісопарком. Фото Єва Кубаніова.

Брати Урбанські – Анатолій та Олександр.

Киселка: тут набагато тихіше, ніж в Одесі. Гроші люблять тишу.

Будинок у Карлових Варах, квартира у якій належить Галині Урбанській.

У період з 2000-го по 2008 рік частку в компанії мав і голова сімейства Ігор Урбанський. З 1999 року Урбанські інвестували в компанію майже 15 мільйонів чеських крон, інакше компанія вважалася б бездіяльною. Єдиною людиною в Odess&UR, яка не входила до сім'ї, була виконавчий директор Світлана Половцева, за адресою якої і була зареєстрована компанія.
Аналіз сотень сторінок документів свідчить про серйозні невідповідності між фінансовою звітністю компанії та інформацією, зафіксованою в державних реєстрах. А це є порушенням чеського законодавства. У бухгалтерських документах компанії говориться, що Odess&UR завершила реконструкцію будинку за адресою Киселка 105 у травні 2001 року. В цьому будинку спочатку була зареєстрована фірма Урбанських, але він ніколи не належав жодному з членів їхньої сім'ї, ні самій компанії. Однак Odess&UR включила цю нерухомість у свої річні звіти, і провела прискорену амортизацію. Згідно з чеським законодавством, тільки власник майна може записати його в довгострокові матеріальні активи і відображати це в бухгалтерських документах.
У бухгалтерських записах також можна виявити, що Odess&UR провела реконструкцію будинку з коштів, наданих одним із засновників фірми. У реконструйованому будинку також була квартира, яка здавалася в оренду з червня 2001 року. Оренда цієї квартири була головним джерелом доходу для компанії Урбанських.

Дешеві метри

Дивно, але у 2000 році Урбанським їхня вілла в Киселці обійшлася зовсім недорого. У договорі купівлі-продажу йдеться, що вони придбали земельну ділянку та будинок площею в 653 квадратних метра лише за 687 600 чеських крон. У 2009 році вілла перейшла у власність матері Олександра і Анатолія – Галини Урбанської, яка була однією з власниць компанії. У договорі купівлі-продажу зазначено, що вона заплатила 4,8 мільйона крон за земельну ділянку на 2565 квадратних метрів, включаючи історичну віллу.
У фінансовому звіті компанії за 2009 рік також підтверджується, що власність була продана акціонеру компанії.
Староста Киселки Алеш Лабік каже, що останнім часом з боку інвесторів спостерігається великий інтерес до місцевої нерухомості. «Потенціал району, де розташована вілла Урбанського, швидко виріс. Тут найбільш дохідна частина Киселки», – зазначив Лабік.
Сім'я Урбанських вклала гроші в ще один об'єкт нерухомості в Чехії. У 2004 році вони придбали у чеської пари квартиру в самому центрі Карлових Варів. Апартаменти площею в 70 квадратних метрів розташовані на вулиці Тржіштє, неподалік славної Колонади, поряд з річкою Тепла. У договорі купівлі-продажу сказано, що вартість квартири склала 750 000 чеських крон.
На першому поверсі будинку із вражаючим фасадом, в якому розташована квартира Урбанських, знаходиться магазин з розкішними тканинами і кришталевими люстрами. Крамничка, ймовірно, розрахована виключно на туристів, тому що весь персонал тут говорить тільки російською мовою. За словами російськомовних торговців, про Урбанських вони не чули. Однак блискучий фасад різко контрастує із занедбаним інтер'єром. В коридорі – бруд, павутиння. Яка саме квартира належить Урбанським – невідомо. На дверях іменні таблички і яка-небудь згадка про власників відсутні.

Жодного слова в декларації

Анатолій і Олександр Урбанські, яких українські закони зобов'язують декларувати майно та доходи, жодного разу не згадували про чеський бізнес і нерухомість в своїх деклараціях. Ми попросили їх прокоментувати, чому ця інформація не була оприлюднена в Україні.
У відповіді на інформаційний запит Анатолій Урбанський повідомив, що Галина Урбанська, якій належить розкішна вілла в Киселці, не є членом його сім'ї. При цьому голова Одеської обласної ради підкреслив, що вся інформація про його корпоративні права та майно вказана в декларації. «З 2016 року почалася ліквідація компанії і тривала вона два роки, оскільки найняті юристи не були спритними. До 2016 року я з Анатолієм Урбанським не працювала і не можу вам сказати точно, чому компанія не була задекларована. Швидше за все, тому що він не був політиком, а бізнесменом, і декларація могла бути якою завгодно», – відповіла нам начальниця прес-служби обласної ради Ольга Левчук. Олександр Урбанський також відповів на запит, що всі належні йому активи і майно він вказав і оприлюднив у своїх електронних деклараціях.
Юрист Інституту розвитку регіональної преси Олександр Волошин розповів, що брати Урбанські зобов'язані були передати свої підприємства і корпоративні права на них в управління іншим особам, однак не зробили цього. «Українське законодавство дуже поблажливо ставиться до такого роду приховування від декларування бізнесу і майна за кордоном, і єдина відповідальність, яку вони можуть понести – це дисциплінарна. Наприклад, звільнення з посади. Цією «діркою» вже скористалися багато відомих персон, такі як колишній президент Петро Порошенко, новообраний глава держави Володимир Зеленський і народний депутат Віталій Хомутиннік. Ні віллу в Іспанії, ні віллу в Італії, ні літаки, якими вони систематично користувалися, вони не декларували, тому що ці активи належали їхнім підприємствам. А законодавство не зобов'язує їх це робити», – пояснив Волошин.
Єдине, чим справді ризикують подібні політикобізнесмени – це покаранням з боку собі подібних. 7 травня цього року Олександра Урбанського підстрелили – поранили у ногу. Це сталося в селі Санжейка під Одесою під час сварки з менеджером готелю й колишнім політиком з міста Білгород-Дністровський. Щоправда, брати запевнили, що «інцидент не має нічого спільного з політикою і був буденною побутовою сутичкою».
А Анатолій Урбанський спокійно балотується у народні депутати в мажоритарному окрузі з центром в Ізмаїлі, перебуваючи у відпустці, веде там передвиборчу агітацію. Депутати облади критикують його, що він оновив чиновницький автопарк на 3 мільйона доларів, у той час як через недофінансування лікарень гинуть люди: через пожежу в одній з них нещодавно отруїлися чадним газом 6 осіб. Тому опозиціонери вимагають його відставки.

Автори представляють Центр журналістських розслідувань investigace.cz, у співпраці з українськими колегами Олегом Огановим та Олесею Баранцевич.

Допомогти їм і знайти себе

Міхал Кісліцки на псевдо «Коди», електрик із Брна, рятує місто на донбаському фронті

ТЕКСТ: Петра ПРОХАЗКОВА
Авторка працює у виданні «Deník N»

Він поїхав на Донбас допомагати людям, які постраждали від війни. Ніхто вже й не порахує, скільки їх він врятував від голодної та холодної смерті. Тепер він намагається дати їм роботу.
У листопаді 2013 року електрик з відповідною освітою Міхал Кісліцкі ще працював на фабриці. Непогана робота, заробіток – гідний і регулярний. Сьогодні 30-річний брнянин переконує своїх українських сусідів, що можна жити без корупції, ненависті та недовіри до всього і всіх. Що можна жити і на фронті.
«Я прочитав книгу Отакара Батилки, як він подорожував до Аргентини», – розповідає Міхал Кісліцький, електрик з Брно. – Вранці я зрозумів, що це так. Що я повинен спробувати. А мої батьки зовсім не розуміли мене. Вони розмовляли зі мною. Але я не хотів просто ходити на роботу і брати за це гроші. Мене більше цікавив схід, ніж захід. Україна була єдиною відомою та доступною країною, що лежала далі за Словаччиною. Тож я вирішив їхати».

Коли спалахнув Майдан

Листопад 2013 року. Міхал практично нічого не знає про відносини між Росією та Україною, про зародження руху «Євромайдан», про політичні тертя, корупцію та драматичну історію країни, куди хоче їхати «на пробу». Поки він роздумує, грюкнути чи ні за собою дверми у Брні, ситуація в Києві драматизується.
21 листопада 2013 року студенти почали акцію проти президента Віктора Януковича. У ніч на 30 листопада наметове містечко жорстоко розігнали спецпризначенці. У той час Кісліцки у Брні планує, куди б поїхати. Шукає найкраще місце передусім десь на Західній Україні. У квітні 2014 року він таки вирушає в дорогу. Автостопом.
Про те, що між тим трапилося в Києві та інших містах, Міхал наразі практично не здогадується.
«Я спостерігав за подіями, але не розумів ні російською, ні українською, я багато чого не розумів», – зізнається сьогодні один із найбільших знавців життя на Донбасі. «Я страшно боявся, коли вперше перетинав кордон під Чопом. Три години мене там тримали. Мабуть, вони думали, що я – найманець, який їде воювати за «Велику Росію».

Квітень 2014, Хуст. Бо належав ЧСР

Першим місцем свого перебування обрав Хуст. Можливо, тому, що він колись належав Чехословаччині. 26 березня, за тисячу кілометрів звідси, росіяни підняли свої прапори над Кримським півостровом і офіційно анексували його. Навесні 2014 року Кісліцки допомагав працювати на полі українській родині. Почав ходити до церкви. Навчився будувати криниці. Через сім місяців роботи на фермі він знову спакував речі і поїхав далі на схід. Газети були переповнені інформацією про війну на Донбасі, про анексований Крим і відважних українських добровольців, які воювали на східному фронті проти сепаратистів і росіян. Міхала це зацікавило.
Військова історія перед цим була лише його захопленням. «Це була перша війна в Європі, в якій я міг взяти участь. Це був виклик, який знаходився поруч зі мною», – згадує нині. Міхал з рюкзаком приїхав у неділю о 6-тій ранку до Слов'янська, нині легендарного міста на Донбасі, який після тяжких боїв українці повернули під свій контроль. Коли Міхал сходив на перон, лінія фронту була на 30 кілометрів далі на південний схід. Його чекали тут люди з місцевої євангельської громади: «Я став християнином. Сьогодні мені для щастя вже не потрібна ніяка церква. Я розчарувався і вже не вірю в церковні установи. Я бачив у церкві і шахраїв, і злодіїв. Потім, коли така людина говорить, наче пастор, а я знаю, що він краде, то через нього, мабуть, не говорить Бог. Але я залишаюся християнином».

Міхал Кісліцки (зліва) із друзями намагаються забезпечити дровами жителів прифронтових сіл.

Коли він на короткий час повернувся до рідного Брна, його батьки дивувалися: він молився перед їжею. Його тягнуло назад. У місця, де панує невизначеність, де людські відносини оголюються аж до кісток, а дружба ґрунтується на вірі, що той інший за вас покладе, якщо треба, і життя. Боротьба за залізничний вузол Дебальцеве була однією із найкривавіших. З липня 2014 року місто утримували підрозділи української армії. 23 січня 2015 року сепаратисти за неприхованої підтримки російської армії почали атаку.

Грудень 2014-січень 2015, Вугледар. Врятував бабусю

Тоді Міхал подружився із військовим капеланом Сашою Решетніковим. Тоді, коли всі намагалися втекти з Дебальцева та його околиць, Саша і Міхал вскочили в машину і поїхали в протилежному напрямку. Тих, кого вони змогли взяти, евакуювали. Ніхто там нічого не організував. Старі люди та жінки з дітьми залишалися під руїнами і на обстрілюваних територіях, що нагадували декорації до фільму «Сталінград».
Це було першим бойовим завданням Міхала. «Вранці ми завантажили буханці хліба, проїхали через 10 контрольно-пропускних пунктів, весь час на нас цілилися із автоматів і кілька разів я думав, що зараз нас дійсно розстріляють.

Ляльки-мотанки виготовляють на Донеччині і продають у Чехії. Таким чином прифронтові жителі і відволікаються від війни, і допомагають самі собі.

Як шпигунів». Саша і Міхал обрали дім культури у Вуглегірську як найбезпечніше стратегічне місце для надання допомоги. Іноді вони мали гуманітарні пакети для однієї сотні сімей, та їх приходило втричі більше. Хоча в той час на Вуглегірськ падали ракети «Град». «Кожен хотів шматок хліба, а нам не вистачало для всіх. Вони вирішили перевернути наш мікроавтобус. Поводилися, як тварини. Солдати були змушені стріляли в повітря, і цього було достатньо».

Переляканих людей возили до Слов'янська. Там МНС України перед станцією поставило великий намет. У ньому люди, які покинули свої домівки, знайшли тимчасовий притулок і гарячу їжу. Подбати про них мала церква. Особливо Міхал Кісліцки. «Волонтери привозили зубожілих людей із фронтових міст і сіл, а я їх годував. Таким чином ми обслуговували вісімсот людей на день. Це був дивний час. Я мав телефонний контакт із кількома людьми у Вуглегірську. Дзвонив їм, чи все у них гаразд, але у відповідь чую незнайомий голос: «Так, тата вчора розірвала граната на шматки». Тим, хто вижив, зумів допомогти. Я нарешті зрозумів, для чого я тут на цьому світі. Деякі обличчя я пам'ятатиму все своє життя. Бабусю, яка приїхала в обгорілому пальті. Дебальцеве було в облозі протягом п'яти місяців, вона більшу частину свого часу лежала в своїй квартирі у п'ятиповерховому будинку. Потім вона три дні просиділа в підвалі. Потім її знайшли і забрали до нашого намету. Вона була шокована, але згадала, що у неї в Росії є дочка. Я знайшов у неї папір з номером телефону. Я кажу жінці на іншому кінці: «У нас ваша мама тут...» А вона зовсім не знала, що у Дебальцевому щось відбувається. Ми домовилися відвезти її маму до Харкова, а вона приїде туди за нею. Все вдалося. Це був величний момент».

Принцеса

Міхал повернувся до свого намету в Слов'янську. Зовні 15 градусів морозу, всередині намету трохи тепліше. Але Міхал весь час поспішає і бігає туди-сюди в майці та рваних штанях. Довга борода, занедбана зовнішність. Його плутають із православним батюшкою. І тут до намету, повного людей у брудному, нерідко обгорілому, одязі, заходить молода дівчина з причесаним волоссям, у чорній шубці. Лаковані в помаранчевий колір, ретельно доглянуті нігті і модні чобітки. Вона запитує про керівника, вони показують їй Міхала. Подивилася на нього і запитала: «Чи можу я тут десь у чомусь допомогти?»

Кісліцкі на деякий час не може закрити рота, а потім, при погляді на принцесу, каже, що, можливо, вам тут не сподобається. І, по суті, відмовляє їй. Хоча закохується в неї з першого погляду. Оксана приїхала з Горлівки. Міста біля Донецька. Вона жила там з мамою та ще з 260 тисячами людей. Коли почалася війна, втекла. Потім з'ясувала, що їй нецікаво просто так сидіти. Так само, як і Міхал Кісліцкі з'ясував у Брні навесні 2013 року. Вирішила стати волонтеркою і поїхала до слов'янського намету. Тоді Міхал почав писати свої перші повідомлення у соцмережі. Як тільки він описав частину побаченого, його стали запрошувати до Чехії з лекціями. Люди хотіли знати від безпосереднього свідка, де є істина.

«Я поїхав до Чеської Республіки розповідати про Донбас. І люди почали давати мені перші гроші. Я показав їм кілька фотографій зі свого старого мобільного телефону і розбудив у них жаль. Розповідав їм, як українські бабки живуть зі жменькою квасолі на день, і вони вирішили їм допомогти. Через місяць я повернувся до Слов'янська і мав 15 тисяч крон. Тут із цим вже можна було щось зробити.

Красногорівка, квітень-травень 2015

Промисловий центр. До Донецька – рукою подати, правда, сьогодні цю руку треба було тягти з окопів. Його гордість – завод з виробництва негорючих будівельних матеріалів – до війни давав роботу значній кількості з його 15 800 мешканців. Під час запеклих боїв влітку 2014 року ті, хто могли втекти – втекли, завод закрили, частина міста, особливо житловий комплекс зі східного боку, була зруйнована.

У перші місяці війни в Слов'янську не було води, електрики, газу дотепер нема. У першу зиму багато людей замерзло. «Заходите в квартиру, вона відкрита, заходите у спальню, а там лежить тіло. Промерзле до кісток». Склад населення цих похмурих місць завжди однаковий – самотні матері з дітьми, яких позалишали чоловіки або ще до, або під час війни. Вони кудись поїхали і вже не повернулися. Або зловживали алкоголем аж до смерті. Деякі з цих жінок – вдови. Найчастіша причина смерті? Завалений у вугільній шахті або отруєний самогонкою.

Ще залишаються тут пенсіонери, яким ледь вистачає на хліб з картоплею. Розчаровані люди з порожнім поглядом, які кажуть: «Ми вже помремо тут. Але нікуди ми тікати не будемо».

Третя категорія – алкоголіки, яким печінка ще може надавати послуги.

А потім – Міхал Кісліцькі і його команда. Взимку 2015-16 років він привіз із Покровська перші три вантажні автомобілі з дровами. Ні, він не знає, скільки людей завдяки цьому не померли від морозу.

«Я пізнав це місто і сказав собі, що з ним треба щось робити». Прийшла мені ідея організувати табір для дітей. Сорок їх у 2015 році я взяв і поїхав з ними трохи далі від стрільби і вибухів. Гроші зібрав завдяки соціальним мережам, і за 20 тисяч крон організував два заїзди на 14 днів і з якісною їжею. Можливо, в порівнянні з чеськими таборами це було досить жорстко, але діти розслабилися від фронту».

Міхал вирішив залишитися на Донбасі. Можливо, назавжди. Він одружився з Оксаною, і у них народився син. Проживають у Слов'янську, трохи далі від

Сина Якуба у 2017 році Міхалу Кісліцкому народила його дружина Оксана з Горлівки.

бойових дій. До Красногорівки їздить наодинці зі своїми колегами.

«Хочу боротися з деякими речами таким чином, щоб їх сам не робитиму. Наприклад, я вирішив ніколи за жодних обставин не давати хабарі. Я порушив це правило тільки одного разу. Вперше і востаннє став частиною гігантської української корупції. Він дав хабар солдатам на контрольно-пропускному пункті, щоб дозволили йому вивезти дітей з Красногорівки до тихішого району в табір. «За ці два тижні безпеки таке порушення дійсно було».

Війна перекинулася в латентну форму. Стрілянина втратила інтенсивність. Але більшість людей не повернулася. «Великі організації під час активної фази війни робили важливу роботу: приїхали, допомогли, поїхали. У 2016 році я вже бачив, що величезні гроші витрачаються неефективно».

Відокремлена місцевість, Донбас 2019

«Тому я обрав Красногорівку. Нікому немає діла до людей, які залишилися тут. І перше, що найбільш потрібне в такій ситуації – це увага. Важко з ними вступити в контакт. Вони завжди спочатку атакують вас, і лише потім вас слухають. Я зрозумів, що якщо місто має вижити, то треба дати людям якусь роботу. Знайти щось, чим би вони могли займатися. Тепер це моя мрія».

Хоча Міхал не має медичної або гуманітарної освіти, відчув, що треба робити. Спочатку возив людям дрова. Якщо треба було, то разом з друзями для старих і немічних різав їх або рубав. Запитував про здоров'я, говорив про погоду. Потім він зустрів Люду. Він навчив її шити ляльки в українській вишивці. У Красногорівці шукає, де б зміг облаштувати офіс для свого руху «Бажання допомогти» («Chuť pomáhat»). Але Красногорівка – відокремлена місцина. Тут багато покинутих будинків. У більшості з них жити вже неможливо, інші комусь належать, і було б неправильно демонструвати місцевим жителям, що можна просто так проникнути в житло тільки тому, що тут немає господаря. Мародерство місто пережило. І бомбардування заспокоїлося. Останній раз поцілило в школу. Два роки тому.

«Це місто потребує мене. Я не здамся. Хоча багато людей мене розсердило. Не все мені вдалося. Наприклад, ви когось годуєте, докладаєте зусиль, а він все одно помирає. Майже всі, кому я хотів допомагати, намагалися мене пограбувати».

Міхал намагається скласти невелику команду. Це молоді люди, які так само розчаровані роботою церков і великих організацій. «Краще роздати старші речі бідним навколо вас, ніж це тягнути сюди. Якщо вже щось сюди возити, то краще нове. Вагон м'яких іграшок? Вражаюче, але це нема сенсу».

CHUŤPOMÁHAT

Важливою ланкою діяльності проекту «Бажання допомогти» є влаштування літніх таборів для дітей. Цього року намічено два, один з яких – в Хусті на Закарпатті.

ПОРОБЛЕНО ТОМУ ЩО?...

Про мої заробітки в Росії, Чехії та Польщі

ТЕКСТ: Микола ГОРБАТЮК

Ілюстрація: Олексій Клюков, A2larm

«Тєлєвізор – ето массовий ідіотизатор!» (С)

У будівельному вагончику та у кімнаті гуртожитку постійно голосно працює телевізор. На телеекрані – культ насильства, вседозволеності, розпусного життя і брехня, брехня, брехня. Можете перемикати канали скільки завгодно – результат буде такий же.

Таке враження, ніби держава навмисне прополіскує людям мізки, зомбує любити нинішню їхню владу та ненавидіти вказаних нею ворогів. Події в Україні подаються в темних тонах, дії наших політиків усіляко висміюються, українців виставляють як розумово недорозвинутих істот, котрі розповзлись по світах гроші на виживання заробляти.

На телеекрані – хроніка подій України, і голос за кадром: «Крававая хунта, бандеровци, фашиствующіє молодчіки виґналі законно ізбранного Президєнта Януковіча, а взамен вибралі еґо міністра Парашенка, дом бившего ізбранніка варварскі раздєрібанілі, устроілі кровавоє побоіщє в Кієвє, разбамбілі, разрушілі, разваравалі ґарада и сьола ЛНР і ДНР, сбілі мірний малазійскій Боінґ, і, как ето у ніх прінята, ва всьом абвінілі нас... Рєфом у них нікаких – толька разрушеніє памятнікав и пєрєіменаванія уліц...»

І так – зранку до ночі, кожен день по усіх каналах. І не вимкнеш же той ідіотизатор – більшість хоче зомбуватися, доки не захропе...

У кінофільмах негативний персонаж часто «чукраїнцем» виявляється. Чому так? Влада Росії боїться спалаху невдоволення, отож на прикладі України демонструє безглуздість усіляких «Майданів», і водночас програмує свідомість росіян на війну, на безжальне фізичне знищення «неповноцінних народів»...

Альтернативних ЗМІ не існує. Російська влада не дає висловитись, виставляє на посміховисько, фізично знищує серйозних конкурентів. От і пересічний росіянин здивовано запитує сам себе: «А кто, как нє Путін?» І, якщо й помічає погіршення життя, то заявляє гордо: «Зато Крым – наш!»

Потрібно мати сильну волю, здатність мислити критично, щоб не піддатись. Та люди є люди, не всі вони можуть мислити самі. Згідно опитувань, 84% росіян підтримують політику нинішньої влади – вірять, що у всіх їхніх проблемах винні американці та «бандерівці». От і на їхніх іномарках можна побачити георгієвські стрічки та написи: «На Берлин!», «Я помню – я горжусь!», «Спасибо деду за победу!», «Обама – чмо!» і так далі...

Якось до мене підійшов кранівник. Вороже поглянув, й запитав довірливо: «Ну вот скажі мнє: за што ви, украінци, так нас ненавідітє!?»

Зарплату стали затримувати на півтора місяці, і більше. А це – вже серйозні симптоми скорого банкрутства. Рубль знецінився, зросла ціна дозволу на роботу, ціни в магазинах. Подивився я на оце все – й вирішив більше не їздити в Росію на заробітки. Європу відкривати пора.

«Ви бачите на Україні якісь перспективи!?»

Літо 2016. Того липневого дня я опинився останнім у величезній черзі на отримання польської візи – мій порядковий номер був 965. При виході спритні благодійники тицьнули візитку «Робота в Польщі». Взяв – хотілося пожити та попрацювати у цивілізованому світі тому що. Зателефонував. Із слухавки пролунало: «Робота людям Вашого віку є лише у Чехії. Будете на будові підсобником у майстра. Зарплата 85 кор/год. Шість днів працюєте, а у неділю – вихідний. Житло безкоштовне. За перевезення та працевлаштування 250$».

В Інтернеті виявив: курс крони та гривні майже однаковий.

Зустрілися. Оплатив «послуги».

У мікроавтобусі опинився біля дверей. Зняв босоніжки, щоб ноги відпочили. Вночі захотів вийти, розім'ятись, взув одного босоніжка, а другого... не було! Це під час попередньої зупинки хтось, виходячи, його зачепив, і...

Зрозумів: це недобрий знак, отож буде «облом». Усе так, але чому вищі сили завжди дають знаки не «до», а тоді, коли вже нічого не змінити?

Водій привіз на місце. Гуртожиток нормальний: прохолодні просторі кімнати, холодильники, плитка, душ. Усі 7 колег виявилися українцями.

Підйом о 5:00. Кава, бутерброд, одягання, посередник везе на роботу.

Насправді робота виявилася такою: кожен обклеює листами пресованої скловати балкони заселеного 12-поверхового будинку, отож піднімаємося-опускаємося риштуваннями. Неділя є робочим днем. Зарплата 60 кор/год. Хлопці повідомили, що бачили зарплатну відомість – там нам нараховують по 150 кор/год. Звісно, начальство решту присвоює.

Ну навіщо було так безсовісно брехати? Звісно, щоб нажитись! Ну що ми за люди такі? Сказали б правду – про специфіку, режим роботи та зарплату, то я би й не поїхав... А зараз що, махати після бійки кулаками?

Спека. Мікроскопічні крихти скла висять у повітрі, потрапляють в очі та на тіло. Спецокуляли миттєво запотівають. Тіло нестерпно чешеться. Спрага. Випив води із крану і... побіг у туалет. Колеги порадили не пити води із крану.

В обід заварив чай, і, взявши кварту зі столу, запитав: «Чия? Можна попити із неї?»

Помітив гнівний погляд чеха. Хлопці пояснили: «Чужої кварти не бери – після нас ні чех, ні поляк із неї вже пити не буде. Навіть якщо помиєш. А от після свого він буде пити. Ми для них ніби прокажені, нижча каста».

Чехи працюють із 6:00 до 14:30. Пізніше пішов в магазин купити мінералки. Хлопці прочитали лекцію: «Після 14:30 на будовах залишаються лише українці. Ти йдеш у робочому в магазин й «палишся». При арешті «вмикай дурника», й не кажи яким чином, маючи польську візу, опинився на будові в Чехії, й де живеш. Он наш Вітя в подібній ситуації спалився, його депортували».

Подружився із Андрієм. Де той тільки не працював. Найкраще платили на укладанні плитки у порту міста Ґданськ, та от там робота закінчилася. Пізніше працював у поляка на сільськогосподарських роботах за 6зл/год. Покинув – мало платив тому що. Останнім місцем була робота у меблевому цеху поляка. Той знімав квартиру, та от за комуналку вираховував. Дві пересадки й на роботі. Не було навіть часу пообідати – до вечора потрібно було змонтувати й здати кур'єру 10 дверей. Зарплата була 1800 зл. мінус комуналка та харч. Попросив роботодавця підняти зарплату. Той відповів: «Он за дверима море українців, отож іншого знайду без проблем». Знайшов цю роботу. Тут найкраще. Вдома дружина, дитина – їх же на наші зарплати не піднімеш...

У вихідні на будовах працюють лише українці. Таджиків та узбеків там немає, хоча розцінки вищі за російські.

По обіді Олег вигукнув: «Поліція!»

Я інстинктивно присів. Олег повчально: «Так ти палишся – ховаєшся, значить винний». Та ті проїхали – напевно у них були важливіші справи.

В неділю настрій впав остаточно – грабіжники (цигани – а хто ж іще?) розбили скло й поцупили міксер та дрель. Довелося замішувати клей вручну.

Є у мене фішка: не люблю працювати у свята. Господь сьомого дня відпочивав і нам велів тому що.

Не пощастило й тут – згуба босоніжка таки була вірним знаком.. А втім, не щастило з першого дня – керівник будови взяв мене робити розмітку новобудови. Під час роботи я запропонував: «Візьміть мене сюди – укладати та ув'язувати арматуру, заливати бетон та класти кладку я вмію».

Керівник ніби погодився, але...

Господи, як же пригнічують усілякі невезіння, непрухи, усвідомлення, що вкотре не пощастило. Життя проходить мимо тому що...

Заявив колегам, що буду повертатись. Андрій до мене: «Ви бачите на Україні якісь перспективи!?»

Промовчав – які у нас при цій владі можуть бути перспективи?

Загалом Чехія справляла хороше враження: чисто, люди привітні, на вулицях немає бічів, бомжів, жебраків, не чути, що у когось витягнули гроші.

По дорозі водій мікроавтобуса вітався із робітниками, котрі укладали асфальт та клали тротуарну плитку: «Привіт, земляки!»

Усі, крім працівника за нівеліром та працівника із документами, посміхалися та віталися.

Водій мене впізнав. Розговорилися, й той запропонував: «Зателефонуй мені рівно через два тижні – тут на збирання хмелю будуть потрібні працівники. Платять більше, ніж на будові, ще й добре годують».

Коли ж я рівно через два тижні зателефонував, то почув: «Збирання хмелю розпочалося минулого тижня. Працівники вже не потрібні».

От і все – шукай роботу вдома або виживай на злиденну пенсію...

Довідався: московська фірма, в котрій працював, збанкрутувала. Колеги повернулися, залишивши там хто півтори, а хто і три місячні зарплати.

А що вдієш, санкції й, що цілком закономірно, криза. Значиться, я вірно вчинив, що не продовжив там працювати.

Недобрий знак

Весна 2017 року. Зароблені в Росії гроші витрачені, отож вирішив спробувати щастя у Польщі – віза ж ще дійсна.

А який смисл сидіти дома без роботи?

Пригадалося із Приповістей Соломона: «Доки ти, ледарю, будеш спати? Коли ти підведешся від сну твого? Трохи поспиш, трішки подрімаєш, недовго, склавши руки, полежиш. І прийде, як перехожий, убогість твоя, і нужда твоя, мов розбійник».

Друг, у котрого там зв'язки, пропонував легку роботу – за 10зл/год клеїти етикетки і таке інше. Не сподобається – є робота на будові за 13зл/год.

Вчинив ніби розумно: пішов до церкви, покаявся, прийняв причастя, замовив молебень «За подорожуючих». Через тиждень придбав квиток на автобус.

Тільки вийшов із автовокзалу, аж тут дзвонить мобільник – однокласниця повідомляє сумну новину: в автоаварії загинув син нашої спільної доброї знайомої, сьогодні поховання.

Задумався: це недобрий знак чи випадковість? Здавати квиток, міняти плани якось не виходило – я ж обіцяв роботодавцеві, що сьогодні куплю квиток та виїду. Все повинно бути добре – я ж Божого благословення просив...

В автобусі мене оточували українці – «далекобійники», котрі їздять працювати у Європу вахтовим методом. Розговорився із одним із них. Сергій розповідав, як робив бізнес вдома, як намагався заробити руками у нас та за кордоном. Скрізь «прольоти» та «кидалово». Оце, каже, нарешті знайшов роботу із пристойною оплатою...

Прибув. Чекаю на автовокзалі роботодавця. Почув рідну мову, розговорився із молодим чоловіком. Почув таке: «Працював у пана тиждень на виготовленні пластикових вікон. Робота важка, мови толком не знаю, а господар дуже злиться, коли робітники не розуміють по-польськи. Виявив, що я виконую роботу, котру мають виконувати два робітники! Плюнув на це знущання, й оце їду в Чехію до товариша. Мо допоможе з роботою».

– А хоч заплатив поляк за тиждень праці? – поцікавився.

– Та ні, – сумно відповів земляк й сплюнув.

Майнула думка: якщо зі старту такі новини, то таке й мене чекає...

Під'їхав роботодавець. Поселив. Робота виявилася дещо іншою – вибирати по заявці, знімати із високих штабелів, вивозити зі складу та завантажувати в авто під самий дах важкі ящики із велосипедами. Важко було з молодими хлопцями працювати на рівних – витримувати звичний для них темп, отож роботу у Москві згадував як санаторій.

В кінці дня відчув біль у попереку – надірвався значиться. Так я тут довго не протягну, зробив висновок, й зателефонував посереднику. Наступного дня той відвіз на легшу роботу – шпаклювати та фарбувати стіни квартир на новобудові. І справді, ця робота була значно легшою, але виявилося, що там оплата – згідно виконаної роботи. Мої колеги були українцями, більшість із котрих пробували робити бізнес у нас, та прогоріли – податки надто великі тому що.

На другий день посередник зібрав бригаду й повідомив сумну новину: він не так зрозумів господаря будівництва, отож насправді буде платити нам не 10 злотих за квадрат, як раніше обіцяв, а 3,5. Хлопці припинили роботу й послали гінця за спиртним – без пляшки тут не розберешся. В результаті усі вирішили шукати інше робоче місце.

Я б помандрував з ними й далі випробовувати долю, якби не біль у попереку. Повернувся до рідної домівки без жодного злотого у кишені. Таки смерть сина знайомої була недобрим знаком. Якби ж то той дзвоник пролунав на хвилин десять раніше... Чому так катастрофічно не щастить? Все ж ніби вірно зробив. Мабуть, пороблено і Україні, і мені. Як же остогиділо оце наше довбане життя – оці скрізь та усюди брехливі обіцянки-цяцянки. Ще й серед оцієї тотальної брехні непомітно підкралася старість – не у моєму вже віці блукати на чужині у пошуках заробітку. Що ж, все минає. І молодість в тому числі... Виходить так, що у нас крутись – не крутись, працюй – не працюй, а приходить, як перехожий, убогість і нужда, мов розбійник...

Ілюстративне фото Shutterstock

Шацькі озера: не Світязем єдиним...

«Західноукраїнське море» – так називають волинські озера неподалік польсько-українсько-білоруського прикордоння

ТЕКСТ: Надія ПОНЯТИШИН

Озеро Кримно

Цей куточок України – найкраще місце для спокійного, тихого відпочинку на лоні озерної природи. Шацькі озера прекрасні і дивовижні, але повною мірою відчути їхній затишок можна, лише віддалившись від шуму, створюваного натовпами відпочиваючих. Тому ми радимо вам обирати менш людні місця, які не поступаючись красою Світязю (а деякі є навіть гарнішими), подарують вам найкомфортніші, найприємніші незабутні літні дні.

Цей Національний природній парк складається з 24 унікальних озер. Шацькі – це простонародна назва. Насправді, кожне має свою романтичну назву: тут і Луки, і Озерце, і Кримне, і Чорне... Вода в озерах не тільки дуже чиста, але й трохи мінералізована. Її можна спокійно пити, навіть не очищаючи.

Неймовірна різноманітність риб в Шацьких озерах: окунь, плотва, щука, лящ, карась, короп, сом, в'юн, вугор, канадський сом, судак, сазан амурський і білий амур. В багатьох живуть також раки.

Прибережні ліси багаті всілякими ягодами: суниця, малина, лохина, чорниця, ожина, брусниця, журавлина. Є в місцевих лісах і гриби, причому високої категорії: боровики (білі), підосичники, підберезники, маслюки, лисички.

Шацькі озера – це єдиний водний комплекс. Насправді вони не мають чітких меж між собою, а ті, що на віддалі одне від одного – з'єднуються протоками і каналами.

Отож, віддаляючись від надто популярного вже Свитязя, відправляємось на пошуки інших мальовничих водойм.

Неподалік села Мельники розташовані відразу кілька чудових озер, кожне з яких гідне того, щоб його відвідати. Це досить велике озеро Кримно і дещо менші — Кругле, Красинець і Соминець.

Кримно

Неглибоке озеро з красивим піщаним дном. Розташоване недалеко від кордону з Білоруссю, тому з півночі в нього впадає білоруська річка Рита.

Озеро Кримно має чисту воду і прекрасну довколишню природу. Прикрашають його два струмки, що несуть сюди цілющі води. Та особливою прикрасою озера є невеличкий острів серед води. Це надає Кримному мальовидності та неповторності, тому його вважають одним з найкрасивіших озер всього «ансамблю».

Пологі піщані береги чергуються з високими крейдяними. Краї всипані симпатичними маленькими камінцями. Ростуть тут і дуже гарні рідкісні квіти – орхідеї. У водах плавають понад 25 видів риб, а на берегах гніздяться кулики та дикі качки.

Соминець

Видовжене, неправильної форми озеро. Живописні піщані береги, що подекуди переходять у болотянисті, порослі очеретом. Загалом Соминець невеличкий, та з чистою і прозорою водою. Вона тепла і приємна для купання. Середня температура води влітку – 18,5°С.

Особливо цікаво тут буде для любителів порибалити. В озері водяться карликові сомики, а ще є щука, верховодка, окунь, йорж, краснопірка, карась, в'юн, лин. Особливо добре ловляться раки. У назві озера, безперечно, знайшла відображення його рибна фауна. А ще тут у небі можна побачити дуже рідкісного великого хижого птаха – орлана-білохвоста. Водяться також унікальні великий норець, лебідь-шипун, сіра гуска, крижень, чирок-тріскунок, червоноголова чернь, лиска, сизий мартин та звичайний мартин.

Соминець розташований у доступному та зручному для туристів місці. Від дороги, що веде в урочище Гряда, до Соминця – рукою подати. Мешканці найближчих будинків охоче здають кімнати туристам і ціни значно нижчі, ніж на берегах Свитязя.

Пісочне

Озеро має незвичайну двоовальну форму. Вода тут кришталево чиста та справді цілюща, адже в її склад входять срібло та гліцерин. Пісочне причаровує розкішними піщаними пляжами, запашним повітрям, насиченим ароматами соснової живиці. Озеро добре прогрівається, тому, пірнувши у прозору, наче живу, воду, отримаєте надзвичайні відчуття, що ні з чим не зрівняєте. Попри берега плаває біле латаття, в очеретах гніздиться багато диких качок. Зранку можна побачити білих лебедів.

Їхати на Пісочне можна тим, хто звик до більшого комфорту. Тут можна поселитись у приватній садибі, що обладнана всім необхідним. Мешканці – ввічливі і доброзичливі. Околиці – дуже чисті. Пісочне — найкраще місце для сімейного відпочинку.

Пісочне озеро – найкраще для романтичного відпочинку.

Чорне Велике

Озеро займає крейдову котловину. Невеличку, та досить глибоку водойму (до 6 метрів) ще називають «надією рибалок». Тут є плотва, карась сріблястий, лящ, йорж, в'юн, короп. Рідко, та може зустрітися сом та щука. З рідкісних завезених видів в озері Чорному Великому є білий амур та строкатий товстолобик – ці види тут не розмножуються.

На західному березі – місто Шацьк. Нещодавно на березі Чорного Великого побудували містечко з найкращими умовами для відпочинку: з піщаним пляжем, великим пірсом, волейбольним майданчиком, альтанками. Насолодитись красою озера можна і скориставшись екскурсією, в програму якої входить Чорне Велике. А таких на шацькому курорті проводиться чимало.

Пулемецьке

Своїми розмірами поступається тільки Свитязю. На піщаному дні озера є дві продовгуваті западини, між якими розміщений підводний пагорб. З півдня Пулемецьке щільною стіною обступають ліси. Саме в них в роки німецько-фашистської окупації діяв один з партизанських загонів. На березі озера стоїть така собі вежа, з якої чудово спостерігати красу природи озера. Особливо чудовими виходять світлини, зроблені тут у час заходу сонця.

Тут завжди панує тиша. Лише час від часу в неї вривається пташиний крик, привертаючи увагу до безкрайого синього неба, що відбивається, ніби в дзеркалі, в чистій озерній воді.

Мошне

Реліктове озеро, його навіть називають еталоном реліктових озер. Із шацьких воно – найстарше (близько 9800 років). Знаходиться за кілька сотень метрів від кордону з Білоруссю. На берегах – дивовижні старовинні соснові ліси (до 140 років). Поміж різноманітних видів моху можна зустріти навіть журавлину. Якщо пощастить – можна побачити лебедів. Водяні лілії – жовті, білі, дрібні, великі, то самотньо розкидані, то квітучі цілими букетами. А навколо, як марево, погойдуються зарості з очерету і осоки. Ліс, тиша, чиста первозданна природа.

Люцимер

Озеро дуже велике. Воно займає третє місце за площею серед групи Шацьких озер. Розміщене серед лісових масивів, де ви знайдете досить санаторіїв, баз відпочинку і садиб. На північному березі Люцимера розташований районний центр Шацьк. Озеро мальовниче. На синіх водах плаває біла лілія та жовта кувшинка. Багате на лебедів, гоголів, крячків, гагарів. Тут водиться близько 10 видів риб, у тому числі й вугор. На березі Люцимера археологи знайшли залишки житла поморської культури. На думку дослідників, саме тут колись знаходилось літописне місто Рай. Люцимер – взагалі цікаве озеро у плані історій. Про походження назви розповідають казки-легенди. Ось дві з них.

Озеро Велике Чорне

Давно-давно жив у Шацьку один недобрий пан. Коли наймав кого на яку роботу – не завжди платив, а як вже й заплатить, то його ж люди підуть слідом і пограбують робочого, повернувши панові гроші... Якось задумав той пан збудувати замок собі на березі озера. Аби насипати гору для будівництва найняв він не тутешніх, а людей з інших сіл. Чутка про те, що пан платить золотом, розійшлась далеко за межі Шацька. Люди почали прибувати звідусіль. Робота йшла. Та грошей ніхто не платив. Покинули люди панський замок та й розійшлись. З тих пір ніхто не звав пана інакше, як Лицеміром.

Озеро Пулемецьке

От хто йде, скажімо, до озера, а його питають: «До якого озера?». «До озера Лицеміра» – відповість. От так Лицеміра та й Лицеміра...

У сиву давнину на місці озера стояло невеличке село, біля нього ріс ліс. А не далеко від лісу стояла собі хатинка. Жила у ній дівчина-красуня Людмила. Одного дня, прогулюючись лісом, дівчина зустріла юнака, якого звали Люцимером. Молоді люди розгово-

Озеро Мошне

Озеро Люцимер

рились. Сподобались одне одному. Минуло небагато часу – і між ними спалахнуло кохання. Але батьки перешкоджали коханню молодих. Гуляючи лісом, Людмила і Люцимер зайшли на галявину, і сказали такі слова: «На місці лісу стань озеро». Так і сталось. А дівчина назвала його у честь свого коханого – Люцимера.

Світязь

Найглибше озеро України (майже 59 м). Надзвичайно прозора вода, чисте піщане дно, а глибина збільшується дуже поступово. У деяких місцях справді нагадує море: хвилями, шумом, горизонтом, на якому не видно протилежного берега... На окраїнах можна знайти лікувальні грязі. Намазати цими чорними ліками тіло завжди знаходиться багато бажаючих. Зі всіх Шацьких озер цей курорт є найпопулярнішим. Водних розваг тут – на всі смаки, а ввечері можна ще й сходити на місцеві дискотеки. Та кращий він тим, що тут значно чистіше, спокійніше, та і природа довкола...

Найкрасивіший Світязь вночі. Скупайтесь у прохолодній спокійній воді, коли довкола чарівна тиша. Або просто посидьте на дерев'яній кладочці під світлом місяця з коханою людиною. Це неймовірне відчуття романтики...

Коли краще вирушати:

Щоб позагоряти на піщаних берегах та поплавати – краще обирати найтепліші літні місяці. Тільки запасіться засобами захисту від комарів. А от порибалити на Шацьких озерах можна у будь-яку пору. Найзручніше добиратися сюди власним автомобілем. Якщо такого нема – від залізничної станції Ковель регулярно їздять «маршрутки». У районному центрі, Шацьку, є все необхідне для відпочиваючих, в тому числі і районна лікарня, і аптеки, і супермаркет з ринком, автозаправки, і хороше транспортне сполучення (маршрутки ходять кожні 30 хв). Найкраще відпочивати, звичайно, не менше 7 днів. А ще цікава ідея для мандрівки на Шацькі озера — це велотур. Місцевість тут здебільшого рівнинна, тому подорожувати велосипедом буде зручно і приємно.

Озеро Світязь вранці

Захід Сонця на Світязі

Озеро Світязь дає відчуття гармонії з природою...

Лісабон – перлина європейського континенту

ТЕКСТ: Аіда БОЛІВАР

Це фантастичне місто починається від центральної площі. Вона носить ім'я не короля чи президента, а маркіза. Себастіан Жозе де Помбал, перший міністр короля Жозе I, здобув свою популярність й повагу тим, що практично очолив державу після руйнівного Лісабонського землетрусу. Йому належить відомий вислів: «Треба поховати померлих та потурбуватися про живих». Маркіз реально відбудував Португалію. Він став першою в історії людиною, яка зробила демаркацію винних регіонів. Завдяки йому з'явилися бренди «портвейн» та «мадера». Нині саме на цій площі відзначають свої перемоги португальські футбольні клуби.

Одразу за площею Маркіза де Помбала знаходиться парк короля Едуарда VII. Парк вражає розмірами: 25 га в самісінькому центрі португальської столиці, чистотою та спокоєм. Звідси можна знову вирушати вивчати Лісабон: вийти на проспект Незалежності та піти ним у так званий «даун таун» (нижнє місто). Уся пішохідна частина проспекту викладена мозаїкою, що закінчується естетичною площею Реставраторів. На ній знаходиться монумент, присвячений звільненню Португалії від влади Іспанії у 1640 році. Цей обеліск був встановлений в 1886 році. Його прикрашають символи Свободи та Перемоги. На площі знаходиться й палац Фош, архітектурна перлина Франческо Саваріо Фабрі, збудована у 1755-1777 роках. Лісабон потопає у пальмах, монументах, шедеврах архітектурного мистецтва. Особисто я була вражена площею Комерції з видом на річку Тежу, найбільшу на Піренейському півострові. Це був центр торгівлі і свідок кардинальних політичних змін. 1 лютого 1908 року король Карлуш I прямував з Віла-Висоза до палацу. І саме в мить, коли екіпаж королівської родини виїхав на площу, з натовпу почулися постріли. Король загинув миттєво, принц-спадкоємець трону Луіш Філіпе був смертельно поранений, а принцу Мануелу куля потрапила в руку.

Тут видно Статую Христа та міст «25 квітня», який належить до переліку найдовших «висячих» мостів світу. Цей міст вказує на місце перетину річки Тежу та Атлантичного океану. Саме там починається чудовий район Лісабону – Белен. Туристів вражає романтичний парк з вежею «Белен» та справжнім першим португальським літачком, та архітектурний ансамбль, присвячений першовідкривачам та мореплавцям, що переходить в Морську церкву.

А щоб побачити хоча б частину панорами Лісабону, варто дістатись верхньої точки замку Святого Жоржиу. Сам замок був фортецею, що охороняла місто від загарбників.

Велика кількість торгових молів та бізнес-центрів, виставкові зали, океанаріуми, головний вокзал Вашку да Гамма є модерними прикладами шедеврів зі «скла та металу». В цьому розмаїтті дуже тендітно виглядають старенькі трамвайчики: улюблений транспорт місцевих мешканців, які вписуються як в «старий», так і в «новий» Лісабон. Хтось буде годинами сидіти на площі Рата, хтось блукатиме Національною Галереєю, хтось відвідає старовинні храми, під музику Фаду, без якої Португалії не існує... Одначе враження буде не повним, якщо не відвідати невеличке містечко поруч – Кашкайш. Сюди за 30 хвилин можна доїхати звичайним автобусом. Це місто почало власне життя звичайним рибальським селищем, розвинулося у королівське місце відпочинку. Зараз містечко є одним з найбільш елітних курортів світу. Кашкайш пережив окупацію іспанців на чолі з герцогом Альбою, укладення Іберійської Унії, мав статус Ренесансної території завдяки втручанню Пилипа II Іспанського, постраждав після страшного Лісабонського землетрусу. Місто відродилось завдяки турботам Маркіза де Помбала, знову страждало під час Наполеонівських війн, аж поки не стало постійною резиденцією португальських королів. Наразі Кашкайш був і є улюбленим місцем всіх монарших родин. Тих, що посідали королівський трон, і тієї, яка втратила його назавжди після революції...

В Кашкайші є і власна перлина, так звана Фрегезія Есторіл. Саме тут знаходиться найбільше казино Європи, до якого прокладено вулицю з чистого мармуру. По цій вуличці, з назвою «AIDA», дозволялося крокувати виключно представникам найвищої шляхти. Вони вирушали назустріч найкращим пляжам, краєвидам Атлантичного океану. Нині ця місцина є раєм для серфінгістів. Також в старовинній фортеці Есторіл працює перша океанографічна лабораторія, заснована королем Карлушем I.

Курорт заповнений різноманітними віллами, класичними та надсучасними. Проте все це різноманіття перебуває в тиші, яку порушують лише хвилі океану чи голосні перемовини альбатросів. Старовинні будівлі притягують туристів національною гордістю Португалії.

Я веду мову про азулежу, розписану глазуровану плитку, котрою прикрашають будинки та вулиці. Азулежу виконується в лазуровому кольорі й фіксує будь-які сюжети, від біблійних до сучасних. Додатково в Кашкайші є музей Каштру Гімарайнша. В ньому присутні величний зал, присвячений азулежу, та цікава колекція книг, живопису, скульптури. Кашкайш — справжній рай на землі.

Одначе і тут є своє пекло. Називається воно Бока де Інферну, тобто, Вуста Пекла. Легенда каже, що через них можна повернутись з Пекла на Землю, якщо ти потрапив туди помилково. Насправді «вустами» є величезні печери, які мають природні гроти, вибиті океанськими хвилями. Ти завмираєш.... Океан, на протилежному березі котрого – Америка, заворожує. Чудові будиночки Кашкайша кажуть, що саме поряд живе казка...

Раджу всім, хто зможе, обов'язково відвідати цей чудовий регіон, в який ви закохаєтесь. Тут забуваєш про час. Сюди завжди хочеться повернутись.

Синій кит «Забуття» виринув у Польщі

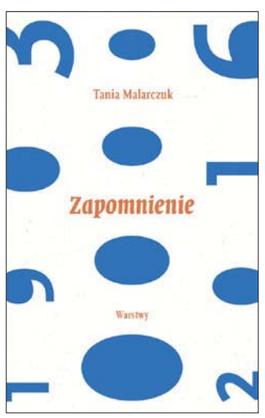
Тепер там можуть дізнатися про свого земляка, відданого українській ідеї

ТЕКСТ: Олексій СЕВРУК

Таня Малярчук та Марцін Ґачковскі.
Фото Рафала Коморовського

Роман «Забуття» видатної української письменниці Тані Малярчук було перекладено польською мовою. Книжка вийшла друком наприкінці травня цього року у вроцлавському видавництві «Варстви», презентація ж відбулася 2 червня. Автором перекладу є вроцлавський україніст Марцін Ґачковскі, викладач Вроцлавського університету, а також модератор польської програми міжнародного літературного фестивалю Місяць авторських читань, який вже кілька років поспіль проходить і в Україні. «Ідея перекласти цю незвичайну книжку з'явилася несподівано, у вересні 2016 року, в поїзді Ужгород-Львів, на горішній полиці спального вагону. Попереду був ще великий шмат дороги – не перед поїздом, який майже не спізнився, а переді мною, книжкою та її Авторкою. Ми далеко заїхали», – поділився своїми спогадами у соцмережі доктор Ґачковскі, який підписаний також під перекладами поезій Юрка Завадського або прози Валеріана Підмогильного.
В Україні книжка вийшла у 2016 році і стала однією з найважливіших літературних подій року, отримавши літературну премію Книга року ВВС-2016.
В романі майстерно переплітаються дві лінії, які поєднують недавню українську історію і її сьогодення. Героїня і оповідачка роману, наша сучасниця, в описі якої можна вгадувати певний автобіографізм, проходить екзистенційною кризою, неможливістю мати людські стосунки, ба навіть вийти з помешкання. В міру поглиблення своєї соціопатії дівчина стає одержимою постаттю В'ячеслава Липинського, українського історика й політика з початку XX століття, людину, яка активно сприяла створенню незалежної української держави і яку поглинув, образно кажучи, «синій кит забуття».
Напевно, багатьох українців мучать ті самі сумніви і докори, що й героїню роману Забуття, а саме: я тут завдяки тому, що мої предки виживали, як вміли, що вони пристосовувалися і не чинили опір. Бо ті, хто хоч натяком чинили опір, не залишили після себе нащадків. Для них не лишилося місця в офіційній українській історії 20. століття. Їхні трагічні долі поглинуло забуття, і нема кому про них подати звістку. І це були часто героїчні долі, сповнені самопожертви заради ідей, які, власне, надають сенс людському буттю – не лише їхньому, але взагалі, в тому числі й моєму. Я не знаю, на скільки доречним є почувати перед цими людьми провину – моєї провини в їхніх смертях нема. Більше того, я не вкладаю у слово «пристосування» (по відношенню до своїх предків і взагалі) негативний зміст. Адаптація, як відомо, є основною властивістю живих організмів, яка робить можливим продовження фізіологічного життя.
Але разом з героїнею роману можна (і треба) почувати перед ними відповідальність. Хоч ця відповідальність часом нестерпно підкочується до горла, паралізує і робить життя незносним. Тут авторці вдалося дуже чітко різонути до однієї української травми – дуже важливої і майже ніколи не усвідомлюваної, не проговореної.
Приклад Липинського, з одного боку, змушує критично ставитися до самопожертви заради відданості якійсь Великій і Красивій Ідеї, як до чогось позбавленого глузду. Це власне те, про що в головного героя запитує його донька в кінці роману, коли Липинський помирає від туберкульозу, самотній і нікому не потрібний: чи воно тобі було треба, тату, та твоя Україна? І це питання залишається відкритим – кожен читач змушений знайти на нього відповідь самостійно. З іншого боку, роман «Забуття» фактом свого існування додає надії і віри в ідеали. Цей роман – не лише про Україну, це про дуалізм біологічного життя і життя інтелектуального, на який, власне, приречені людські істоти. Ця універсальна площина роману має бути зрозуміла всім людям, незалежно від культурного й історичного тла, бо тут йдеться про трагічність людського існування. Зрештою, обізнаному читачеві може спасти на думку чеський письменник Мілан Кундера та його «Безсмертя». Роман Тані Малярчук є антагоністичний до Безсмертя – вже самою назвою. Там, де Кундера апелює до «світового» «безсмертного» (тобто не-забутого) Ґете, там Малярчук звертається до українського (умовно «місцевого»), всіма забутого Липинського. Дивно, що цей роман не прозвучав якось більше – мабуть, тому, що вийшов у такий складний час, коли нашій історичній батьківщині тепер не до романів – хоча, що може бути важливіше саме тепер, ніж усвідомити забуття, яке загрожує всім нам у цей, м'яко кажучи, складний час.
Вацлав Липинський народився у польській католицькій сім'ї, але вже в підлітковому віці змінив своє ім'я на В'ячеслав і свідомо обрав українську національну ідентичність. Ще під час своїх краківських студій Липинський почав контактувати з провідними українськими інтелектуалами свого часу, з якими листувався до самої смерті, стикаючись з непорозумінням свого польського оточення, включно з найближчою родиною. Саме цей польський контекст буде особливо цікавий польському читачеві.
Чеському читачеві, натомість, творчість Тані Малярчук, окрім фрагментів, які вийшли в часописах («Алузе», «Плав») та антологіях («Експрес Україна»; «Україна, давай, Україна»), було представлено у збірнику оповідань «Звіролов», що вийшов у 2018 році в Брні і який є результатом колективної праці перекладачів з Праги, Оломоуци й Брна. Ознайомитися із прецікавим, хоч і тернистим життєвим шляхом В'ячеслава Липинського (і водночас і з нюансами сучасної української історії), як його було описано в книжці «Забуття», чеський читач наразі не може. Проте, треба надіятись, що вищезгадана універсальність цього роману відкриє йому двері й до чеських сердець.

УКРАЇНОЗНАВСТВО

мова
література
історія

Початкова освіта відповідно до програм Міністерства освіти і науки України

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

народознавство
танці
музика

www.uakrok.cz
uakrokcz@gmail.com
Kořenského 10/760
Praha 5

REGIOJET

РЕГІОДЖЕТОМ В УКРАЇНУ

продовження рейсу нічного поїзда 21:47 - 6:00 з Праги до Кошице (RJ 1021)

продовження рейсу нічного поїзда 21:22 - 5:54 з Кошице до Праги (RJ 1020)

ВИГІДНО В УКРАЇНУ

СПАЛЬНІ ВАГОНИ

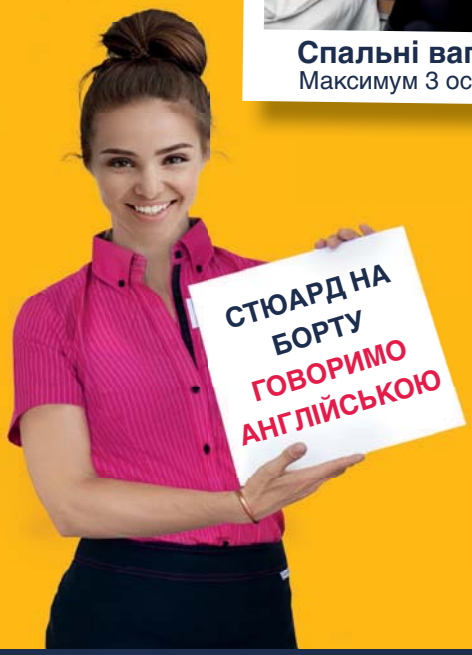
Спальні вагони
Максимум 3 особи

Купейні вагони
Максимум 6 осіб

Ужгород
Мукачево

ціна від **439** Kč / **16,4** €

БЕСПЛАТНИЙ СЕРВІС

- вода
- кава
- газети, журнали
- свіжі круасани**
- 100% апельсиновий сік*
- сніданок*

* тільки в Спальному вагоні ** тільки в Купейному вагоні

+420 222 222 221

www.RegioJet.ua